

GET POLITICAL 101

Een gids over politieke en
electorale systemen, structuren en
processen.

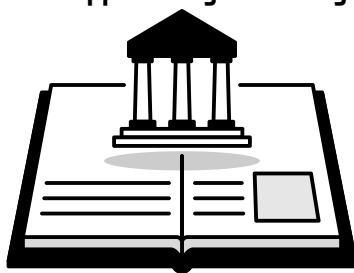

GET POLITICAL

Het stimuleren van actieve deelname van jongeren aan politieke en electorale processen door middel van politieke geletterdheid en kennis.

Co-redacteuren:

**© 2026: M. Purchena (ES); RightChallenge – Associação (PT); FR Cepage (FR); M. Zoersel (BE); CESIE ETS (IT); M. Kalamaria (GR); CARDET (CY); MIRT (SL).
Alle rechten voorbehouden. Het rapport mag worden geciteerd met bronvermelding.**

Inhoudsopgave

Invoering

Inleiding tot politiek en verkiezingen

Soorten politieke systemen

Overheidsstructuren

Politieke partijen en ideologieën

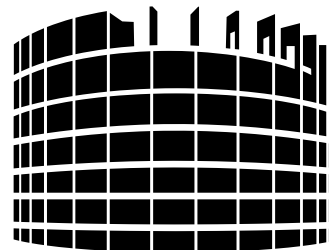
Het kiesstelsel, het proces, de integriteit en ethiek, en de voorlichting aan kiezers

Campagnes en politieke communicatie

Woordenlijst

Uw volgende stappen

Eindreflectie

Invoering

Leer alles over politiek – jouw gids voor politiek en verkiezingen

'Get Political 101' is er om politiek begrijpelijk te maken voor jongeren in heel Europa. Of je nu voor het eerst stemt, nieuwsgierig bent naar hoe beslissingen worden genomen, of actief bent in je gemeenschap, deze gids legt alles uit wat je moet weten over politieke systemen, verkiezingen en burgerparticipatie. Het is duidelijk, visueel en praktisch, ontworpen voor snel leren en gemakkelijk raadplegen.

Je ontdekt hoe de politiek werkt in Portugal, Spanje, Frankrijk, Italië, Cyprus, Griekenland, Slovenië en België, van lokale buurtbeslissingen tot regionaal en nationaal beleid, en zelfs tot op het niveau van de Europese Unie. Bekijk concrete voorbeelden, begrijp hoe burgers beleid beïnvloeden en zie hoe jouw stem past in de democratie in heel Europa.

Waarom deze handleiding belangrijk is

Politiek raakt iedereen. Inzicht in hoe overheden werken, hoe verkiezingen verlopen en hoe beslissingen worden genomen, geeft je de tools om je stem te laten horen, weloverwogen keuzes te maken en invloed uit te oefenen op je gemeenschap, land en de Europese Unie. Van politieke ideologieën en partysystemen tot campagnes, stemprocedures en ethiek: Get Political 101 legt het allemaal uit met praktijkvoorbeelden, casestudies en beelden die je direct aanspreken.

Wat leer je?

Hoe de politiek werkt en waarom kiezersvoorlichting cruciaal is.

Hoe overheden en EU-instellingen georganiseerd zijn.

Hoe politieke partijen en ideologieën communicatie en beleid kunnen beïnvloeden

Hoe deze gids te gebruiken

Je hoeft geen expert te zijn om te beginnen. Elk hoofdstuk van deze handleiding is zo opgebouwd dat je stap voor stap verdergaat, beginnend met de basis en geleidelijk aan overgaand naar complexere onderwerpen. Je kunt de handleiding van begin tot eind volgen of direct naar de onderdelen gaan die je het meest interesseren.

Deze gids legt uit hoe politieke systemen georganiseerd zijn, hoe verkiezingen werken en hoe beslissingen worden genomen op lokaal, nationaal en Europees niveau. Praktische voorbeelden, korte toelichtingen en visuele elementen maken complexe concepten begrijpelijker. In de tekst vind je belangrijke termen die blauw zijn gemarkeerd; de definities hiervan staan in een verklarende woordenlijst aan het einde van de gids, zodat je concepten snel kunt opzoeken wanneer dat nodig is.

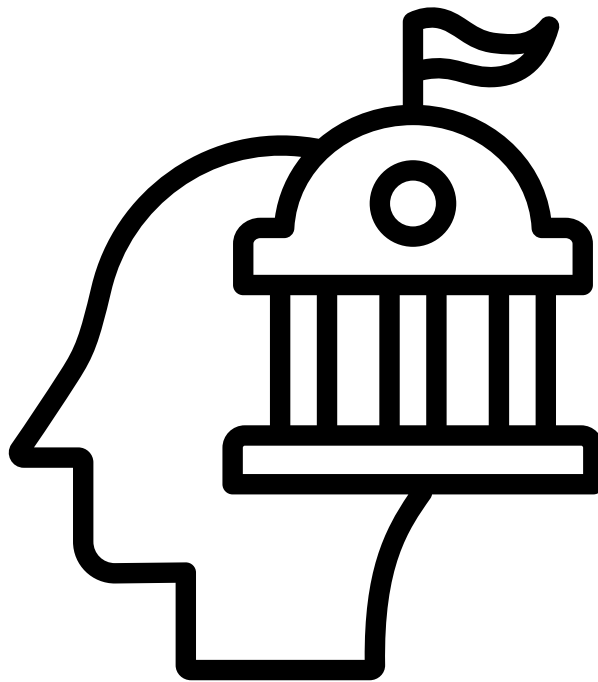
Daarnaast heb je toegang tot een breed scala aan extra bronnen om je verder te verdiepen in de politiek, zowel in je eigen land als in Europa en de EU. Geschreven materiaal kan worden vertaald met behulp van automatische vertaalprogramma's en video's kunnen worden gevolgd door de automatische ondertiteling van YouTube in je voorkeurstaal te activeren.

Neem de tijd, stel vragen bij wat je ontdekt en verbind de informatie met je eigen ervaringen en omgeving. Deze gids is bedoeld om te gebruiken, te bespreken en er steeds weer op terug te vallen wanneer je de politiek en je rol daarin beter wilt begrijpen.

Laten we politiek actief worden?

Inleiding tot politiek en verkiezingen

Wat is politiek?

Politiek is hoe we samen beslissingen nemen, regels vaststellen en middelen delen. Kortom, wie wat krijgt, wanneer en hoe. Het gebeurt overal: op lokaal niveau (zoals scholen, bussen of buurtprojecten), op nationaal niveau (wetten, belastingen, gezondheidszorg) en internationaal (verdragen, EU-overeenkomsten, klimaatmaatregelen). Elke politieke beslissing is van invloed op ons dagelijks leven en onze rechten.

Belangrijke begrippen om te kennen:

Macht: het vermogen om beslissingen te beïnvloeden.

Autoriteit: macht die als legitiem wordt erkend, zoals gekozen functionarissen.

Overheid: instellingen die wetten maken en handhaven.

Burgerschap: deel uitmaken van een politieke gemeenschap met rechten en plichten.

Overheidsbeleid: programma's en regels die problemen in het echte leven oplossen.

In Portugal, Frankrijk, Italië, Spanje, België, Griekenland, Cyprus en Slovenië komt politiek tot leven in **verkiezingen**, debatten en lokale raden. **Overheden** bepalen prioriteiten, zoals wie gezondheidszorg krijgt, hoe scholen worden bestuurd of hoe we klimaatverandering bestrijden. Zelfs kleine lokale beslissingen laten zien hoe politiek in de praktijk werkt.

Als je politiek begrijpt, kun je beter zien wie de macht heeft, hoe beslissingen worden genomen en hoe je kunt meedoen, zowel lokaal, nationaal als binnen de EU. Politiek gaat niet alleen over overheden, maar ook over jouw stem die de gemeenschap om je heen vormgeeft.

Klik hier voor meer informatie!

Wist je dat?

- De democratie ontstond in de 5e eeuw voor Christus in Athene, maar slechts een kleine minderheid van vrije mannen kon eraan deelnemen.
- In Portugal kregen vrouwen pas in 1976 volledig en gelijk stemrecht.

[Klik hier voor meer informatie!](#)

Wat zijn verkiezingen & waarom zijn ze belangrijk?

Verkiezingen zijn de manier waarop mensen leiders kiezen, beleid beïnvloeden en hun gemeenschappen vormgeven. Ze verbinden burgers met de **overheid** en geven politieke **macht** legitimiteit. **Verkiezingen** bepalen wie u vertegenwoordigt in gemeenteraden, nationale **parlementen** en, op EU-niveau, het **Europees Parlement**.

Verkiezingen dienen drie belangrijke doelen:

Representatie: Van leiders wordt verwacht dat zij de waarden en behoeften van de kiezers weerspiegelen.

Verantwoording: Burgers kunnen goed leiderschap belonen of falende leiders afzetten.

Participatie: Stemmen stimuleert debat, publieke discussie en burgerparticipatie over belangrijke kwesties zoals onderwijs, gezondheidszorg en klimaatbeleid.

Verschillende landen gebruiken verschillende systemen: sommige proportioneel (zoals Spanje) en andere **meerderheidsstelsels**; maar in alle gevallen vinden **kiezersregistratie**, **campagnevoering**, het uitbrengen van stemmen en het tellen van de resultaten plaats volgens duidelijke regels. Democratische **verkiezingen** zijn vrij en competitief, terwijl autoritaire verkiezingen vaak de keuzevrijheid beperken, de oppositie onderdrukken en de uitslag manipuleren.

Op EU-niveau geven **verkiezingen voor het Europees Parlement** burgers een stem in de EU-wetgeving, het EU-beleid en de richting van de Europese integratie. De **opkomst** is wellicht lager dan bij nationale **verkiezingen**, maar ze zijn cruciaal voor grensoverschrijdende vertegenwoordiging en stellen jonge Europeanen in staat om invloed uit te oefenen op beslissingen die het hele continent aangaan.

Verkiezingen zijn meer dan alleen stemmen: ze bieden u de kans om leiders te kiezen, hen ter **verantwoording** te roepen en uw stem te laten horen, lokaal, nationaal en in heel Europa.

Hoe moet ik stemmen als ik geen van beide kandidaten goed vind? - Klik hier om te ontdekken waarom.

Waarom het belangrijk is om de politiek te begrijpen

Heb je je ooit afgevraagd hoe beslissingen over jouw leven nu eigenlijk worden genomen? Politiek gaat niet alleen over politici, het gaat over jou, jouw gemeenschap en jouw toekomst. Door te weten hoe **overheden** werken, kun je invloed uitoefenen op de zaken die er echt toe doen.

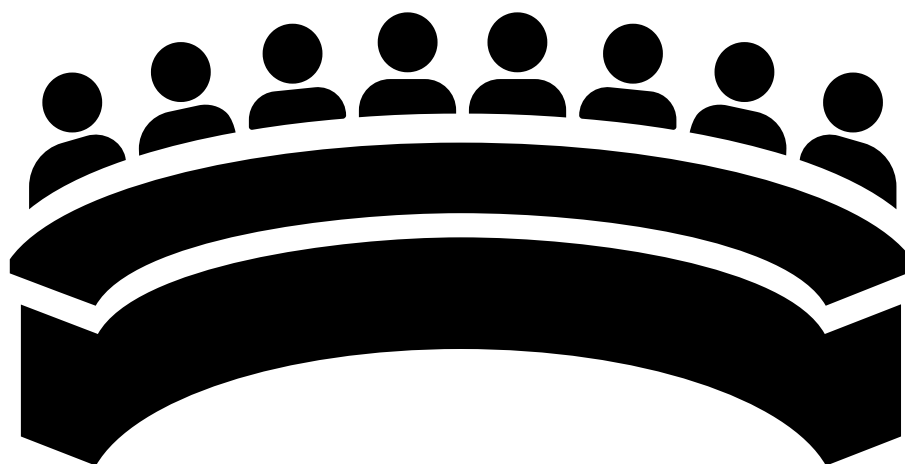
- **Portugal:** Wie beslist hoe ziekenhuizen worden gefinancierd of welke buurten betere huisvesting krijgen?
- **Spanje:** Welke invloed hebben onderwijshervormingen of debatten over **regionale autonomie** op u?
- **Italië:** Wie bepaalt de arbeidswetgeving, het openbaar vervoer of de plannen voor economisch herstel?
- **Cyprus:** Welke invloed hebben energiebeleid of EU-beslissingen op uw leven op het eiland?
- **Griekenland:** Wie stelt de pensioenen vast, wie beschermt het milieu en wie stimuleert het toerisme?
- **Frankrijk:** Hoe worden sociale voorzieningen, arbeidsrechten en milieubeleid vastgesteld?
- **Slovenië:** Wie beslist over lokale infrastructuur, duurzaamheid en minderheidsrechten?
- **België:** Hoe beïnvloeden tweetalig **bestuur** en regionale politiek het dagelijks leven?

Als je de politiek begrijpt, kun je vragen stellen, debatteren en actie ondernemen. Je kunt stemmen, deelnemen aan discussies of invloed uitoefenen op lokale besturen. Je helpt leiders ter **verantwoording** te roepen en ervoor te zorgen dat beleid ten goede komt aan jou en je gemeenschap.

 Ook op EU-niveau telt uw stem. Heeft u er wel eens over nagedacht hoe klimaat-, migratie- of handelsbeleid dat in Brussel wordt vastgesteld, van invloed is op uw land? Goed geïnformeerd zijn geeft u de **macht** om Europa vorm te geven, in plaats van het alleen maar te volgen.

Stel jezelf dus de vraag: kijk je alleen maar toe hoe de politiek zich ontvouwt, of ben je bereid om deel te nemen, beslissingen te nemen en verandering te creëren, thuis, in je eigen land en in heel Europa?

Soorten politieke systemen

Wat is een politiek systeem?

Hoe politieke systemen werken en hoe burgers daaraan deelnemen.

Politieke systemen bepalen hoe de **macht** is georganiseerd en hoe beslissingen worden genomen op lokaal, regionaal, nationaal en Europees niveau. In heel Europa zijn deze systemen gebouwd op gedeelde principes zoals **democratie**, de **rechtsstaat**, de **scheiding der machten** en fundamentele rechten. Deze waarden worden beschermd door nationale **grondwetten** en EU-verdragen, waardoor een gemeenschappelijke democratische basis ontstaat.

Hoe politieke systemen werken en hoe burgers daaraan deelnemen.

Lokaal niveau: Sommige landen geven gemeenten veel beslissingsbevoegdheid en stimuleren directe **burgerparticipatie**. Dit is het geval in Italië, Slovenië en Portugal. Andere landen, zoals Frankrijk en Griekenland, leggen meer nadruk op **staatstoezicht** om wettigheid en **verantwoording** te garanderen.

Regionaal niveau: Op dit niveau verschillen de systemen het meest. België, Spanje en Italië hanteren **gedecentraliseerde** modellen met machtige regio's. Slovenië daarentegen maakt gebruik van gecoördineerde ontwikkelingsregio's in plaats van gekozen regionale overheden.

Nationaal niveau: Alle EU-lidstaten zijn representatieve democratieën, maar ze volgen verschillende grondwettelijke modellen en politieke tradities.

Europees niveau: De EU versterkt gedeelde **democratische waarden** via haar instellingen en wetgeving, met respect voor het subsidiariteitsbeginsel en de constitutionele identiteit van elk land.

Wist je dat?

In Portugal stemde 92% van de burgers bij de verkiezingen voor de Grondwetgevende Vergadering in 1975 na de revolutie van 25 april. In België ligt de opkomst dankzij de stemplicht steevast boven de 90%, en in Italië bereikte de opkomst 92% bij de naoorlogse verkiezingen van 1948.

Hoe burgers deelnemen

Verkiezingen: Algemeen kiesrecht op alle niveaus is de belangrijkste manier waarop burgers in heel Europa politieke beslissingen beïnvloeden.

Naast stemmen – participatie stopt niet bij **verkiezingen** en verschilt per land:

Italië, Portugal en Spanje gebruiken instrumenten zoals referenda, participatieve budgettering en openbare raadplegingen.

België en Frankrijk vertrouwen op formele en wettelijk vastgelegde mechanismen zoals raadplegingen en petities.

Griekenland en Cyprus richten zich vooral op verkiezingsdeelname en partijgebonden betrokkenheid.

Slovenië onderscheidt zich door een sterke lokale participatie via gemeentelijke referenda en burgerinitiatieven.

Op EU-niveau: Burgers kunnen deelnemen via verkiezingen voor het Europees Parlement, petities, openbare raadplegingen en het Europees Burgerinitiatief. Deze instrumenten vullen de nationale systemen aan en worden, afhankelijk van het land, gezien als ondersteunende of als directe kanalen voor beïnvloeding.

Voorbeeld in de praktijk

Jongeren maken het verschil: In april 2024 daagden zes jonge Portugezen 32 Europese landen voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens uit vanwege hun gebrek aan klimaatactie. De zaak werd afgewezen, maar leidde wel tot een debat en liet zien hoe jongeren regeringen kunnen aansporen om toekomstige generaties te beschermen.

Klik hier voor meer informatie!

Wist je dat?

In de 18e eeuw formuleerde Montesquieu de klassieke theorie van de scheiding der machten, waarin hij betoogde dat vrijheid het best beschermd wordt wanneer de politieke macht verdeeld is over de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht, waardoor de concentratie van gezag in één enkel orgaan wordt voorkomen.

Klik hier voor meer informatie!

Hoe de macht is georganiseerd over de verschillende bestuurslagen.

Op nationaal niveau is de politieke macht georganiseerd rond de scheiding van de **wetgevende**, **uitvoerende** en **rechterlijke** macht. Hoewel dit principe in alle EU-landen geldt, verschilt de balans tussen de instellingen.

Nationale politieke systemen

- **Parlementaire systemen:** In landen als Italië, Griekenland, Slovenië, Portugal en Spanje spelen **parlementen** een centrale rol in het toezicht op de **uitvoerende** macht. **Regeringen** zijn afhankelijk van het vertrouwen van het parlement, wat de wetgevende controle versterkt.

- **Sterkere uitvoerende modellen:** Frankrijk en Cyprus hanteren **semi-presidentiële** en **presidentiële systemen**, waardoor de **uitvoerende** macht meer leiderschap en directe politieke autoriteit heeft.

- **Rechterlijke macht:** In alle rechtssystemen is de **onafhankelijkheid van de rechterlijke macht** een kernelement van de rechtsstaat. **Constitutionele** rechtbanken of het Hooggerechtshof toetsen wetgeving en beschermen fundamentele rechten.

Hoe de macht is georganiseerd over de verschillende bestuurslagen.

Klik voor meer informatie!

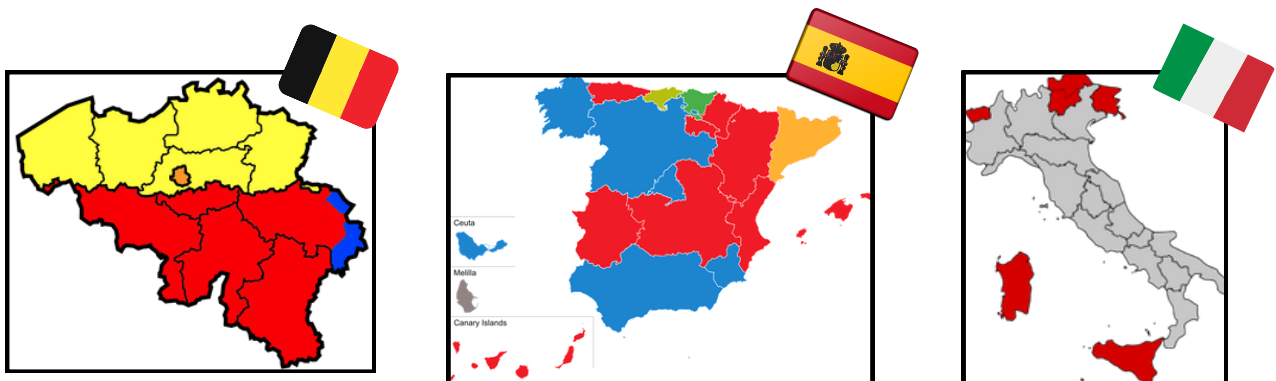
Territoriale organisatie van de staat

Federale of sterk gedecentraliseerde staten: België en Spanje kennen uitgebreide **bevoegdheden** toe aan regio's, waardoor een grote mate van **territoriale autonomie** mogelijk is.

Unitaire staten: Griekenland, Portugal en Slovenië concentreren de **macht** op nationaal niveau en beperken de **bevoegdheden** van subnationale entiteiten binnen een uniform juridisch kader.

Tussenmodellen: Italië combineert sterke **regionale autonomie** met nationale rechterlijke eenheid. Slovenië, dat geen gekozen regionale regeringen heeft, compenseert dit door middel van sterk gemeentelijk zelfbestuur.

Binnen de EU: De nationale soevereiniteit wordt gedeeltelijk gedeeld. EU-instellingen stellen alleen wetgeving vast op gebieden waar bevoegdheden zijn overgedragen, terwijl de lidstaten op alle andere gebieden hun **autoriteit** behouden.

Het federale systeem van België en de autonome regio's van Spanje en Italië.

Klik op de kaarten voor meer informatie!

Wist je dat?

Sinds 2017 heeft een EU-besluit een einde gemaakt aan roamingkosten voor mobiele telefoons, waardoor telefoonrekeningen in heel Europa volgens één regel zijn gewijzigd.

Klik hier voor meer informatie!

Hoe de macht is georganiseerd over de verschillende bestuurslagen.

Wie doet wat? Verantwoordelijkheden op alle niveaus.

Publieke verantwoordelijkheden worden over de verschillende **bestuurslagen** verdeeld op basis van **subsidiariteit**, **territoriale autonomie** en nationale cohesie, maar de omvang hiervan verschilt per land.

- **Lokaal niveau:** Gemeenten leveren diensten die het dichtst bij de burgers staan, zoals stadsplanning, sociale diensten, milieubeheer en lokale infrastructuur. Hun financiële autonomie verschilt per land.
- **Regionaal niveau:** Dit niveau vertoont de grootste variatie. In **gedecentraliseerde** systemen zoals België, Spanje en Italië beheren de regio's belangrijke gebieden zoals onderwijs, gezondheidszorg, transport, economische ontwikkeling en milieubeleid. In meer **unitaire systemen**, waaronder Griekenland, Portugal en Slovenië, coördineren of implementeren de regio's voornamelijk nationaal beleid.
- **Nationaal niveau:** Nationale **overheden** behouden de kernverantwoordelijkheden van de staat, waarvoor uniforme regels gelden, waaronder defensie, buitenlandse zaken, justitie, sociale zekerheid en belastingen.
- **Europees niveau:** De bevoegdheden van de EU zijn vastgelegd in verdragen. De EU heeft exclusieve **bevoegdheden** op gebieden als handel, concurrentie en douane, deelt bevoegdheden op gebieden als milieu, transport, energie en landbouw, en ondersteunt of coördineert nationale acties op het gebied van onderwijs, gezondheid en cultuur.

EU-invloed in uw land

EU-instellingen ([Europese Commissie](#), [Europees Parlement](#) en [Europese Raad](#)) helpen bij het vormgeven van nationaal beleid, ook al is hun impact op sommige niveaus zichtbaarder dan op andere.

Op lokaal en regionaal niveau sturen [EU-financieringsprogramma's](#) zoals het [Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling \(EFRO\)](#), het [Europees Sociaal Fonds \(ESF+\)](#), het [Gemeenschappelijk Landbouwbeleid \(GLB\)](#) en de Herstel- en Veerkrachtfaciliteit projecten op het gebied van stedelijke ontwikkeling, transport, milieu en digitalisering. In [gedecentraliseerde](#) landen zoals [België](#), [Spanje](#), Italië en Frankrijk speelt de EU een sterkere rol in het regionaal beleid, terwijl [unitaire staten](#) zoals Griekenland, [Portugal](#) en [Slovenië](#) zich richten op nationale coördinatie.

Op nationaal niveau stellen EU-organen wetten op, werken ze mee aan de wetgeving en handhaven ze wetten over onderwerpen als gegevensbescherming, klimaatdoelstellingen, consumentenrechten, digitale markten en sociale hervormingen. In heel Europa transformeren EU-wetgeving en -financiering het lokale en nationale beleid en geven ze vorm aan het dagelijks leven.

EU-instelling	Kernfunctie	Impact op nationaal beleid	Voorbeelden
Europese Commissie	Wetgevend initiatief en handhaving	• Stelt EU-wetten voor • Garandeert naleving door middel van monitoring en procedures voor het opsporen van overtredingen.	• Handhaving van de AVG; • Milieu- en afvalrichtlijnen; • Hervormingen gericht op herstel en veerkracht
Europees Parlement	Medewetgever	• Vormt bindende EU-regels door middel van amendementen en goedkeuring.	• Consumentenbescherming; digitale regelgeving (DMA/DSA)
Raad van de EU	Medewetgever die de lidstaten vertegenwoordigt	• Neemt EU-wetgeving gezamenlijk met het Parlement aan.	• Klimaat-, energie- en interne markt wetgeving
Europese Raad	Strategische richting	• Stelt beleidsprioriteiten vast voor de lange termijn, die richtinggevend zijn voor EU- en nationaal handelen.	• Klimaat- en energiedoelstellingen (Geschikt voor 55); • Prioriteiten bij crisisbestrijding

Soorten politieke systemen in Europa

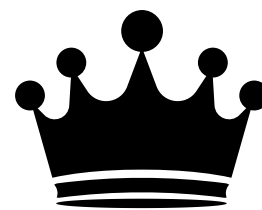
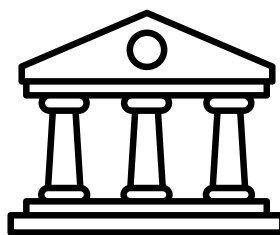
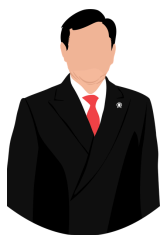
Politieke systemen zijn raamwerken voor het organiseren van **macht**. Hoewel landen kunnen worden ingedeeld als **democratie**, monarchie, autocratie, oligarchie, theocratie of een combinatie hiervan, zijn moderne Europese staten overwegend democratisch, met verschillen in structuur en leiderschap.

Democratie

Portugal, Spanje, Frankrijk, Italië, België, Slovenië, Griekenland en Cyprus zijn liberale democratieën. De **macht** komt voort uit vrije, competitieve **verkiezingen**, **grondwetten** beschermen de rechten en onafhankelijke rechtbanken toetsen het handelen van de **overheid**.

- **Parlementaire republieken:** Portugal, Italië, Slovenië, Griekenland - De premier leidt, de president heeft een symbolische of gematigde rol.
- **Parlementaire constitutionele monarchieën:** De monarchie in Spanje en België is symbolisch, de gekozen instellingen bezitten de werkelijke **macht**.
- **Semi-presidentieel:** Frankrijk heeft een rechtstreeks gekozen president die de **macht** deelt met een door het parlement benoemde premier.
- **Presidentieel:** De president van Cyprus is zowel staatshoofd als **regeringsleider**.

Ze garanderen allemaal **verkiezingen**, partijconcurrentie, rechterlijk toezicht, vrije media en mogelijkheden voor burgerparticipatie die verder gaan dan stemmen.

1974-1975 – Jaren van grote veranderingen

In Zuid-Europa vielen dictaturen en ontstonden democratieën, terwijl het conflict op Cyprus in 1974 de politieke structuur van het eiland hervormde.

Cyprus-conflict (1974)

De val van de militaire junta en de afschaffing van de monarchie (1974)

De dood van Franco (1975)

Klik op de afbeeldingen om het verleden te ontdekken!

Hybride systemen: de Europese Unie

- De EU is een uniek **hybride systeem** dat **democratie** (Europees Parlement, vertegenwoordiging in de Raad) combineert met technocratisch **bestuur** (Europese Commissie).
- Het **gezag** is gebaseerd op verdragen, de legitimiteit is indirect en de besluitvorming ontwikkelt zich geleidelijk in plaats van door middel van regimeverandering.
- De EU vertegenwoordigt een **bestuursvorm** op meerdere niveaus, waarbij nationale democratieën met elkaar verbonden worden tot een gedeeld **supranationaal systeem**.

Geval	Regimetype	Grondwettelijke vorm	Kernboodschap
Portugal	Democratie	Parlementaire republiek	Voormalige autoritaire dictatuur (1933-1974)
Spanje	Democratie	Parlementair constitutionele monarchie	Monarchie is symbolisch.
Frankrijk	Democratie	Semi-presidentiële republiek	Dubbele uitvoerende functie (president + premier)
Italië	Democratie	Parlementaire republiek	<u>Republiek sinds 1946</u>
België	Democratie	Federale parlementaire monarchie	Sterke regionale autonomie
Slovenië	Democratie	Parlementaire republiek	<u>Voormalige socialistische staat</u>
Griekenland	Democratie	Parlementaire republiek	De monarchie werd in 1974 afgeschaft.
Cyprus	Democratie	Presidentiële republiek	Sterke, rechtstreeks gekozen president
Europese Unie	Hybride systeem	Supranationale unie	Democratisch + <u>technocratisch bestuur</u>

Wereldwijde trends en uitdagingen

Waarom het populisme in opkomst is

De afgelopen tien jaar heeft Europa te maken gehad met een reeks overlappende crises: de financiële crisis, COVID-19, de oorlog in Oekraïne, druk op de energiemarkt en de kosten van levensonderhoud, klimaatverandering en migratiestromen. Deze uitdagingen hebben het vertrouwen in **regeringen** en instellingen ondermijnd en een vruchtbare bodem gecreëerd voor populistische en nationalistische bewegingen. Dit zijn geen tijdelijke oplevingen, maar structurele reacties op langdurige onzekerheid.

Op lokaal niveau slaan crises het eerst en het hardst toe:

In het landelijke zuiden van Frankrijk ervaren steden zoals Puget-Théniers een economische kwetsbaarheid die samenhangt met landbouw, toerisme en klimaatrisico's, wat het wantrouwen in nationale en EU-autoriteiten aanwakkert.

In Belgisch Vlaanderen versterken lokale debatten over identiteit, migratie en autonomie nationalistische verhalen. Beperkte lokale middelen zorgen ervoor dat burgers zich achtergesteld voelen.

Democratie onder druk

Regionale ongelijkheden worden in tijden van crisis versterkt:

In Andalusië (Spanje) worden werkloosheid en onderontwikkeling gepolitiseerd door VOX, die migratie en falende centrale **overheden** de schuld geeft.

De noord-zuidtegenstelling in Italië geeft Legg en Fratelli d'Italia de macht om regionalistische en nationalistische thema's te combineren.

Deze crises verergeren de perceptie van oneerlijke lastenverdeling en ondermijnen het vertrouwen in het **bestuur**.

Op nationaal niveau weerspiegelt het **populisme** een bredere representatiecrisis:

In Frankrijk genoot de Rassemblement National historische steun vanwege zorgen over inflatie, veiligheid en migratie.

De Italiaanse partij Fratelli d'Italia groeide van een kleine partij uit tot een regeringspartij door middel van nationalistische retoriek en scepsis ten opzichte van EU-regels.

In Portugal weerspiegelt de opkomst van Chega de publieke frustratie over **corruptie** en ongelijkheid.

Griekenland en Cyprus vertonen vergelijkbare patronen, waarbij economische spanningen en migratiedruk het institutionele vertrouwen ondermijnen.

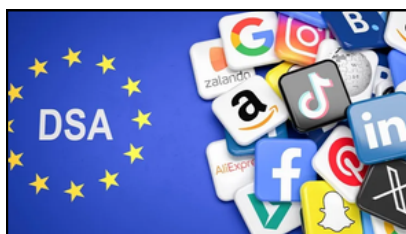

Klik hier voor meer informatie over dit debat!

Europa in de schijnwerpers

Op Europees niveau lieten de [verkiezingen voor het Europees Parlement](#) in 2024 de groeiende kracht van populistische en nationalistische partijen zien, wat het EU-optreden op het gebied van migratie, klimaat, digitale regelgeving en de rechtsstaat bemoeilijkt. EU-instrumenten zoals NextGenerationEU, de Herstel- en Veerkrachtfaciliteit en mechanismen voor civiele bescherming zijn bedoeld om deze crises aan te pakken, maar euroscepticisme legt de spanningen bloot tussen nationale soevereiniteit en collectieve oplossingen.

Kunstmatige intelligentie brengt ondertussen nieuwe uitdagingen met zich mee op het gebied van [bestuur](#). AI beïnvloedt de [politieke communicatie](#), het bestuur en de [verkiezingen](#), wat zorgen baart over [transparantie](#), [verantwoording](#) en democratische integriteit. De EU heeft hierop gereageerd met de AI-wet en [de wet inzake digitale diensten](#) om risico's zoals algoritmische vooringenomenheid, desinformatie en misbruik van gegevens te verminderen.

Overheidsstructuren

Takken van de overheid

Wie heeft de macht in handen?

In elk partnerland is de **macht** verdeeld over drie hoofdmachten: de **uitvoerende**, de **wetgevende** en de **rechterlijke** macht. Deze scheiding beschermt de **democratie** en zorgt ervoor dat geen enkele persoon of instelling de overhand kan krijgen. De manier waarop deze machten verdeeld zijn, verschilt per land.

In België is de **macht** verdeeld over lokaal, regionaal en nationaal niveau, met rechtbanken op federaal niveau.

Portugal kent een evenwicht tussen lokaal dienstverleningsbeheer, nationale **uitvoerende macht**, onafhankelijke rechtbanken en een ceremoniële president.

Cyprus heeft een presidentieel systeem: de president leidt, het **parlement** maakt wetten en de rechtbanken **toetsen** de **grondwet**.

Frankrijk combineert een machtige president met een premier en onafhankelijke rechtbanken.

In Griekenland worden bepaalde verantwoordelijkheden aan lokale overheden toegekend, maar de nationale **overheid** en de rechtbanken hebben de uiteindelijke **macht**.

Slovenië kent geen gekozen regio's en vertrouwt op een sterk gemeentelijk **zelfbestuur**.

Italië combineert sterke lokale en regionale **overheden** met nationaal rechterlijk toezicht.

In Spanje is de **macht** verdeeld over lokaal, regionaal en nationaal niveau, met sterke regionale **overheden** maar met de nationale rechtbanken aan het roer.

Op EU-niveau wordt de **macht** gedeeld door de Commissie, het Parlement, de Raad en het **Hof van Justitie**.

Klik op de vlaggen en de EU om te zien wie de macht in handen heeft!

Hoe de EU haar macht uitoefent

De Europese Unie is geen land, maar heeft wel een eigen systeem dat van toepassing is op alle 27 lidstaten. De besluitvorming wordt gedeeld door drie belangrijke instellingen: [de Europese Commissie](#), het [Europees Parlement](#) en de [Europese Raad](#).

Gezamenlijk creëren, implementeren en handhaven deze instellingen het EU-beleid, wat betekent dat beslissingen in Brussel gevolgen hebben voor wat er in uw land gebeurt.

Het [Europees Parlement](#) vertegenwoordigt de burgers. De leden van het Europees Parlement worden rechtstreeks gekozen en stellen samen met de Raad wetten en de EU-begroting vast. Het Parlement houdt ook toezicht op de Commissie en zorgt ervoor dat deze haar taken naar [behoren uitvoert](#).

De [Europese Commissie](#) fungeert als [uitvoerend](#) orgaan van de EU. Zij stelt wetten en beleidsmaatregelen voor op het gebied van milieu, handel, onderwijs en digitale ontwikkeling, beheert programma's en financiering en ziet erop toe dat landen de EU-regels naleven.

De [Europese Raad](#) brengt staatshoofden en regeringsleiders bijeen. Hij stelt prioriteiten en strategische doelen vast, zoals klimaatactie of economische ontwikkeling, maar maakt geen wetten rechtstreeks.

Klik op de afbeeldingen om te zien wie de macht in handen heeft!

Controlemechanismen in het bestuur

Hoe de macht wordt verdeeld

De **scheiding der machten** verdeelt het **gezag** over drie takken: de wetgevende macht maakt wetten, de **uitvoerende** macht handhaaft deze en de rechterlijke macht **controleert** of de wetten worden nageleefd. Dit evenwicht voorkomt misbruik, beschermt rechten en bevordert vertrouwen.

In België beheren lokale raden en burgemeesters de dagelijkse gang van zaken, de regio's stellen wetten vast en voeren het bestuur uit, en onafhankelijke rechtbanken zien toe op de rechtsstaat.

Op Cyprus zijn de **bevoegdheden** duidelijk gescheiden tussen de **president**, **het parlement** en het **Hogggerechtshof**.

Griekenland beperkt de nationale **macht** via het **parlement**, de **regering** en onafhankelijke rechtbanken, terwijl lokale autoriteiten onder toezicht opereren.

Italië hanteert de **scheiding der machten** op alle niveaus, waarbij parlementen, de **uitvoerende** macht en **constitusionele rechtbanken** de rechtsstaat bewaken.

In Spanje is de **macht** verdeeld tussen de nationale en regionale **overheden**, waarbij de rechtbanken de uitspraken van beide handhaven.

Portugal hanteert een vergelijkbaar systeem, waarbij lokale **overheden** de dienstverlening beheren, de premier en de regering de **uitvoerende** macht hebben en de rechtbanken onafhankelijk optreden.

Frankrijk kent een **semi-presidentieel systeem** waarbij de president samen met de **regering** de **uitvoerende** macht leidt en verantwoording aflegt aan het **parlement**, terwijl onafhankelijke rechtbanken erop toezien dat de wet wordt nageleefd.

Slovenië handhaaft **controlemechanismen** op lokaal en nationaal niveau, ondanks het feit dat er geen gekozen regio's zijn.

Op EU-niveau delen de **Commissie**, het **Parlement**, de **Raad** en het **Hof van Justitie** de **bevoegdheden** om de uitvoering van beslissingen te **controleren**.

Klik op de vlaggen en de EU om te zien wie de macht in handen heeft!

Bestuur op meerdere niveaus: wie beslist wat?

EU-niveau

- **Europese Commissie:** Stelt wetten op, beheert de financiering en controleert of landen zich aan de regels houden.
- **Europees Parlement:** Gekozen door de burgers, medebeslist over wetten en de begroting, houdt de Commissie verantwoordelijk.
- **Europese Raad:** Nationale leiders stellen belangrijke prioriteiten vast → beïnvloedt alle EU-beslissingen

Nationaal niveau

- **Overheden** implementeren EU-regels en coördineren beleid.

Voorbeelden:

- Portugal: hernieuwbare energie, digitale diensten
- Italië: regionale transportprojecten
- Frankrijk: landbouwregelgeving

Regionaal niveau

- In **gedecentraliseerde** landen beheren de regio's de EU-programma's.
- Voorbeelden:

- Andalusië (Spanje): sociale projecten
- Vlaanderen (België): klimaatinitiatieven
- Noord-Italië: regionale transport- en ontwikkelingsprojecten

Lokaal niveau

- Gemeenten implementeren EU-regels en beheren gefinancierde projecten.
- Voorbeelden: stadsplanning, sociale diensten, milieuprojecten

EU-beslissingen verlopen via de EU → nationaal → regionaal → lokaal niveau, waardoor burgers de resultaten dicht bij huis kunnen zien en iedereen **verantwoording** moet afleggen.

Klik op de vlaggen en de EU om te zien wie de macht in handen heeft!

Gefinancierd door de Europese Unie. De geuite standpunten en meningen zijn echter uitsluitend die van de auteur(s) en weerspiegelen niet noodzakelijkerwijs die van de Europese Unie of het Europees Uitvoerend Agentschap voor Onderwijs en Cultuur (EACEA). Noch de Europese Unie, noch het EACEA kunnen hiervoor aansprakelijk worden gesteld. Projectnummer: 101183575

Gecentraliseerd versus gedecentraliseerd bestuur

Unitair versus federaal systeem: hoe de macht wordt gedeeld

Unitaire systemen concentreren het grootste deel van de macht op nationaal niveau, waardoor de wetgeving consistent blijft en het land een eenheid vormt.

Griekenland is een **unitaire staat**, waarbij de centrale **overheid** het grootste deel van de politieke macht in handen heeft, terwijl de lokale overheden diensten verlenen zoals onderwijs, gezondheidszorg en stadsplanning.

Cyprus is een **unitaire** presidentiële republiek; de **uitvoerende**, **wetgevende** en **rechterlijke** macht zijn duidelijk gescheiden, waarbij de lokale autoriteiten het beleid uitvoeren onder nationaal toezicht.

Portugal is een **unitaire**, maar **gedecentraliseerde** staat: gemeenten zijn verantwoordelijk voor de lokale infrastructuur, sociale diensten en het milieubeleid, terwijl de nationale **overheid** de overkoepelende wetgeving en financiën coördineert.

Slovenië is een **unitaire** staat zonder gekozen regionaal bestuur, waardoor gemeenten de lokale diensten beheren en de belangrijkste schakel vormen tussen burgers en de staat.

Italië is een **unitaire** staat, maar tegelijkertijd sterk **gedecentraliseerd**. Regio's beheren onder andere gezondheidszorg, transport en economische ontwikkeling, terwijl het gerechtelijk toezicht nationaal blijft.

Frankrijk is een **unitaire** staat, maar kent wel een **gedecentraliseerde** bestuursstructuur; regio's en gemeenten voeren beleid uit op het gebied van onderwijs, vervoer en sociale diensten onder leiding van de nationale overheid.

Federale systemen verdelen de **macht** gelijkmatiger tussen nationale en regionale **overheden**, waardoor regio's aanzienlijke autonomie krijgen.

België is een **federale staat** die een sterke **regionale autonomie** combineert met een nationaal kader; regio's zoals Vlaanderen en Wallonië hebben onafhankelijke **wetgevende** en **uitvoerende** bevoegdheden, terwijl nationale rechtbanken zorgen voor rechtsconsistentie.

Sommige landen laten de grenzen vervagen.

Spanje is officieel een **eenheidsstaat**, maar in werkelijkheid sterk **gedecentraliseerd**; de autonome regio's beheren het onderwijs, de gezondheidszorg en het sociale beleid, waardoor de regionale overheden een centrale rol spelen in het dagelijks leven van de burgers.

De uitvoering van EU-wetgeving is afhankelijk van nationale, regionale en lokale overheden, wat betekent dat bestuur op **meerdere niveaus** essentieel is om beleid in de praktijk effectief te maken.

Regio's of geen regio's? Hoe is de macht onder de staat georganiseerd?

Waarom is dit belangrijk? Of een land nu regio's heeft of niet, bepaalt wie de beslissingen neemt, wie het EU-geld beheert en hoe dicht de politiek bij de burgers staat.

Land/Entiteit	Staatstype	Regionaal niveau	Autonome regio's	Echte regionale machten	Voorbeelden
Portugal	Eenheidsgede centraliseerd	Ja	Azoren Madeira	Hoog in autonome regio's, laag op het vasteland.	<u>De Azoren en Madeira beheren het onderwijs, de gezondheidszorg en de begrotingen; de gemeenten op het vasteland beheren de lokale diensten.</u>
Spanje	Eenheid Sterk gedecentraliseerd	Ja	Ja	Zeer hoog	<u>Autonome regio's zoals Catalonië hebben zeg zeggenschap over onderwijs, gezondheidszorg, politie en taalbeleid.</u>
Frankrijk	Eenheidsgede centraliseerd	Ja	Nee	Medium	Regio's zijn verantwoordelijk voor transport, onderwijsplanning en economische ontwikkeling.
Italië	Eenheid Regionaal	Ja	Ja, sommige regio's	Variabel, hoog in regio's met speciale wetgeving.	<u>Sicilië en Trentino-Alto Adige genieten fiscale en wetgevende autonomie; andere regio's hebben beperkte autonomie.</u>
België	federaal	Ja	Ja, alle regio's	Zeer hoog	De regio's hebben zeg zeggenschap over onderwijs, politie, economie en cultuur.
Griekenland	Eenheid Gecentraliseerd	Ja, regionale besturen	Nee	Laag	Regio's voeren nationaal beleid uit; gemeenten beheren lokale diensten.
Cyprus	Eenheid Sterk gecentraliseerd	Nee	Nee	Zeer laag	Gecentraliseerd bestuur; gemeenten verzorgen de basisvoorzieningen.
Slovenië	Eenheid Gecentraliseerd	Geen gekozen regionaal niveau	Nee	Laag	De lokale gemeenten verzorgen de dagelijkse administratie; de nationale overheid behoudt de strategische bevoegdheden.
EU	Supranationale hybride	Ja, via de lidstaten.	Niet van toepassing	Indirect, gedeeld	Regio's en gemeenten voeren EU-wetgeving en -programma's uit; zij worden vertegenwoordigd door het Comité van de Regio's.

Wist je dat?

Sinds 1974 heeft Portugal in slechts 50 jaar tijd 27 verschillende regeringen gehad. Dat is ongeveer één nieuwe regering elke 22 maanden!

Case studies in heel Europa

Het semi-presidentiële systeem van Portugal

Portugal kent een **semi-presidentieel systeem** waarbij de **macht** wordt gedeeld tussen de president, de **regering** en het **parlement**. De president heeft de leiding over de belangrijkste staatsfuncties, de **regering** verzorgt de dagelijkse gang van zaken en het **parlement** stelt wetten vast. Samen zorgen deze instellingen voor een evenwicht tussen de verschillende **machtsstructuren**, handhaven ze de democratische controle en garanderen ze een **transparant bestuur**.

President van de Republiek:

Gekozen door de burgers

- Kan wetten vetoën?
- Benoemt de premier
- Kan het **parlement** ontbinden

De regering:

- Onder leiding van de premier
- Bestuurt het land
- Stel wetten voor
- Beheert het openbaar beleid.

Het Parlement:

- Wetten maken
- Keurt budget goed
- Controleert de **regering**

Klik hier voor meer informatie!

Klik op de afbeeldingen om te zien wie de macht in handen heeft!

Wist je dat?

Na de verkiezingen van 2019 zat Spanje 254 dagen zonder formeel geïnstalleerde regering, wat aantoont hoe coalitiepolitiek de zaken echt kan vertragen!

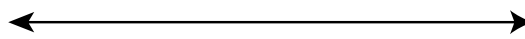

Het regionale autonomiesysteem van Spanje

Spanje kent een sterk **gedecentraliseerd** systeem, waarbij de **macht** wordt gedeeld tussen de centrale **overheid** en de 17 autonome regio's en 2 autonome steden. Elke regio beheert belangrijke gebieden zoals onderwijs, gezondheidszorg en transport, terwijl de nationale **overheid** zorgt voor algehele eenheid en coördinatie. Dit systeem biedt een evenwicht tussen sterke regionale zelfbestuur en nationale cohesie, en bevordert representatie en effectief **bestuur**.

Nationale **overheid**:

- Buitenlands beleid
- Verdediging
- Nationale economie
- Rechtsysteem
- Beschermt de Grondwet

Kader voor gedeeld bestuur:

- Spaanse grondwet
- Statuten van autonomie
- Nationaal toezicht indien de regels worden overtreden

Autonome gemeenschappen:

- Onderwijs
- Gezondheidszorg
- Cultuur
- Regionale ontwikkeling
- Lokale identiteit

Klik hier voor meer informatie!

Klik op de afbeeldingen om te zien wie de macht in handen heeft!

Wist je dat?

Het Italiaanse wetsvoorstel inzake veiligheid voor 2025 heeft meer dan 18 maanden debat tussen de Kamer van Afgevaardigden en de Senaat gekost voordat het werd aangenomen. Het wetsvoorstel introduceert strengere straffen voor protesten, versterkte bevoegdheden voor de politie en strengere regels voor de openbare orde.

Klik hier voor meer informatie!

De parlementaire structuur van Italië

Italië is een **parlementaire** republiek waar de **macht** wordt gedeeld tussen het **parlement**, de **regering** en de president van de republiek. De **regering** is afhankelijk van de steun van het parlement, terwijl de president een overwegend representatieve en toezichhoudende rol heeft. Dit systeem waarborgt democratische **controlemechanismen**, politieke stabiliteit en **verantwoordingsplicht** binnen alle instellingen.

President van de Republiek:

- Gekozen door het **parlement**
- Benoemt de premier
- Wetten inzake verkeersborden
- Geen termijnbeperkingen

De **regering**:

- Onder leiding van de premier
- Bestuurt het land
- Stel wetten voor
- Voert beleid uit

Het **Parlement**:

- Het bestaat uit twee kamers (de Kamer van Afgevaardigden en de Senaat).
- Wetten maken
- Budget goedkeuren
- Controleert de **regering**

Klik hier voor meer informatie!

Klik op de afbeeldingen om te zien wie de macht in handen heeft!

Wist je dat?

Het Europees Parlement vergadert in twee verschillende steden: Brussel (België) voor het grootste deel van de werkzaamheden en Straatsburg (Frankrijk) voor de plenaire sessies. Daarmee is het het enige parlement ter wereld dat zijn volledige werkzaamheden maandelijks tussen landen verplaatst!

Het supranationale bestuursmodel van de EU

De Europese Unie heeft een **supranationaal bestuursstelsel**, waarbij de lidstaten de besluitvorming delen met de EU-instellingen. Dit maakt EU-brede beslissingen mogelijk die voor alle landen gelden, bevordert de samenwerking over de grenzen heen en waarborgt tegelijkertijd democratisch toezicht.

De Europese Commissie:

- Stelt EU-wetgeving voor
- Beheert EU-programma's en -financiering.
- Hoeder van EU-wetten

De Europese Raad:

- Staatshoofden en **regeringsleiders** van EU-lidstaten
- Beheert EU-programma's en -financiering.
- Het bepalen van de politieke koers en prioriteiten van de EU.

Het Europees Parlement:

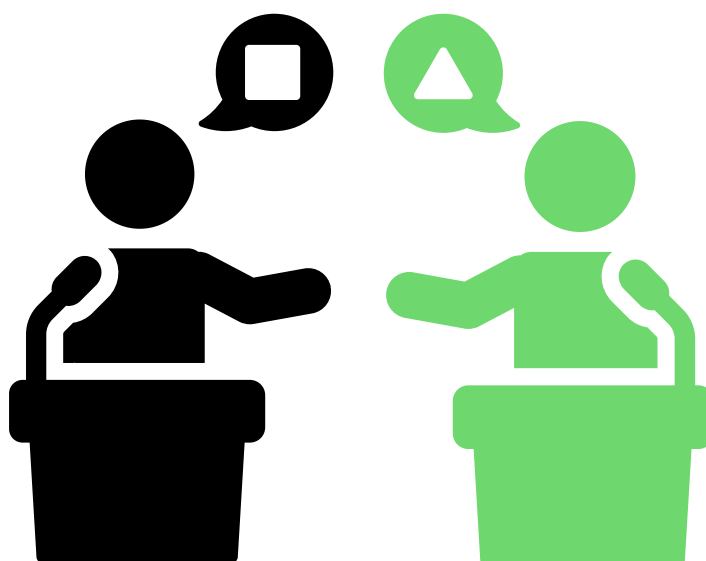
- Vertegenwoordigt EU-burgers
- Wijzigt en neemt EU-wetten en de EU-begroting over.
- Houdt toezicht op de Commissie

Klik op de afbeeldingen om te zien wie de macht in handen heeft!

Politieke partijen en ideologieën

De rol van politieke partijen

Het verbinden van burgers met overheden

Politieke partijen vormen de ruggengraat van de **democratie**. Ze nemen de ideeën en zorgen van mensen over, zetten die om in beleid en begeleiden kiezers bij complexe politieke keuzes. Zonder partijen zou de politiek verwarrend en gefragmenteerd zijn.

Hoe partijen ervoor zorgen dat jouw stem telt

- Ze brengen gedeelde ideeën en meningen samen.
- Ze presenteren **kandidaten** en programma's aan de kiezers.
- Ze helpen bij de vorming van **regeringen**, beïnvloeden de besluitvorming en houden de **machthebbers ter verantwoording**.

Als jongeren zich bijvoorbeeld zorgen maken over klimaatverandering of de economie, kunnen politieke partijen deze zorgen omzetten in wetten, begrotingen of zelfs beleid op EU-niveau, waardoor hun ideeën daadwerkelijk impact hebben.

Wist je dat? Links en rechts vinden hun oorsprong in de Franse Revolutie, waar afgevaardigden zetelden op basis van ideeën: conservatieven aan de rechterkant en de Derde Stand en hervormers aan de linkerkant.

Klik hier voor meer informatie!

Het politieke spectrum begrijpen: links, rechts en verder.

Politieke partijen verschillen van mening over wat de beste manier is om de samenleving te organiseren, de economie te beheren en de rechten van burgers te beschermen. Dit resulteert in een spectrum van links naar rechts.

• Linkse partijen:

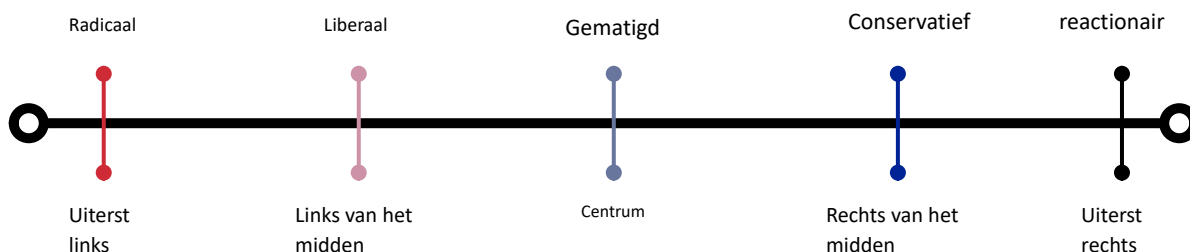
- Gelijkheid en sociale bescherming; openbare diensten, rechten van werknemers; herverdeling van welvaart; overheidsingrijpen om sociale en economische ongelijkheden te verminderen.
- Ze pleiten vaak voor hogere belastingen voor de rijken om de gezondheidszorg, het onderwijs en sociale programma's te financieren.

• Rechtse partijen:

- Individuele vrijheid; marktgerichte oplossingen; ondersteuning van het particulier ondernemerschap, lagere belastingen en beperkte overheidsinterventie in de economie.
- Ze geven vaak prioriteit aan persoonlijke verantwoordelijkheid, ondernemerschap en economische concurrentie, vanuit de overtuiging dat individuen en bedrijven de vrijheid moeten hebben om op basis van eigen inspanning succes te behalen.

Veel partijen bevinden zich in het midden of combineren elementen van beide kanten en pleiten voor een evenwicht tussen sociale bescherming en economische vrijheid.

Het spectrum helpt kiezers inzicht te krijgen in de prioriteiten en waarden van elke partij en hoe deze keuzes van invloed zijn op de beleidsvorming op lokaal, nationaal en EU-niveau.

[Klik hier om je politieke ideologie te ontdekken!](#)

Klik hier voor meer informatie!

Politieke partijen uit verschillende EU-landen, ingedeeld naar politieke theorie.

Land	Linkervleugel	Centrum-links	Midden-rechts	Rechts
<u>Portugal</u>	Links Blok (BE)	Socialistische Partij (PS)	Sociaal-Democratische Partij (PSD) Liberaal Initiatief (IL)	Hij komt aan
<u>Spanje</u>	Unidas Podemos	Spaanse Socialistische Arbeiderspartij (PSOE)	Burgers van de Volkspartij (PP)	Vox
<u>Frankrijk</u>	Frankrijk Onverzettelijk (LFI) Europa Ecologie De Groenen (EELV)	De Socialistische Partij (PS)	De Republiek in beweging! (LREM)	De Republikeinen (LR)
<u>Italië</u>	Vijfsterrenbeweging (M5S)	Democratische Partij (PD)	Forza Italia (FI)	Broeders van Italië (FdI) Liga
<u>België</u>	Groen	PS (Socialistische Partij)	N-VA (Nieuw-Vlaamse Alliantie) Open VLD	Vlaams Belang
<u>Slovenië</u>	Links	Vrijheidsbeweging (GS) Sociaaldemocraten (SD)	Nieuw Slovenië (NSí)	Sloveense Democratische Partij (SDS)
<u>Griekenland</u>	Syriza, Communistische Partij van Griekenland (KKE)	TOEGANG - KENNIS	Nieuwe Democratie (ND)	Griekse oplossing
<u>Cyprus</u>	Progressieve Partij van de Arbeiders (AKEL)	Beweging voor Sociaaldemocratie (EDEK)	Democratische bijeenkomst (DISY) Democratische Partij (DIKO)	Nationaal Volksfront (ELAM)

Klik hier voor meer informatie!

Politieke ideologieën in Europa

Waarom ideologieën ertoe doen in de echte politiek

Politieke ideologieën zijn geen abstracte theorieën; ze bepalen hoe partijen regeren, met wie ze allianties aangaan en hoe ze reageren op crises. Zelfs wanneer partijen hun boodschap aanpassen voor **verkiezingen**, blijven hun ideologische wortels van invloed op prioriteiten, waarden en beslissingen. Kennis van deze ideologieën helpt burgers te begrijpen wat partijen waarschijnlijk zullen doen als ze aan de **macht** zijn en of hun keuzes overeenkomen met hun eigen waarden.

Liberalisme

Het liberalisme richt zich op individuele vrijheden, burgerrechten en markteconomieën, meestal met enige regulering om eerlijkheid te waarborgen. Liberale partijen ondersteunen vaak ondernemerschap, internationale samenwerking en progressieve sociale rechten.

In Frankrijk vertegenwoordigt de Renaissance van Emmanuel Macron een centrumliberale aanpak, die marktgerichte hervormingen combineert met sociale investeringen.

In België combineert Open VLD economisch liberalisme met een sterke steun voor gendergelijkheid en LGBTQ+-rechten.

- Liberale ideeën beïnvloeden ook het **bestuur** in Portugal, Spanje en Slovenië, met name op gebieden als digitaal beleid, innovatie en EU-integratie.

Klik op de afbeeldingen voor meer informatie over hun ideeën en activiteiten!

Conservatisme

Het conservatisme in Europa kent verschillende vormen, van christendemocratie tot meer nationalistische tradities. Het legt vaak de nadruk op stabiliteit, traditie, financiële verantwoordelijkheid en sociale cohesie.

In Spanje promoot de Partido Popular marktgerichte hervormingen en verdedigt tegelijkertijd traditionele instellingen.

In Griekenland combineert de Nieuwe Democratie economische liberalisering met een sterke nadruk op nationale identiteit.

- o Christendemocratische tradities hebben de politiek in België, Italië en Slovenië gevormd, waarbij conservatieve sociale waarden worden vermengd met acceptatie van verzorgingshuizen.

Op Cyprus hebben conservatieve ideeën een sterke invloed op debatten over identiteit, veiligheid en sociaal beleid.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ
ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΣ

Klik op de afbeeldingen voor meer informatie over hun ideeën en activiteiten!

Socialisme en sociaaldemocratie

Socialisme en sociaaldemocratie stellen sociale gelijkheid, openbare diensten en staatsinterventie ter vermindering van ongelijkheid voorop. Deze ideeën hebben het naoorlogse Europa gevormd en zijn tot op de dag van vandaag invloedrijk.

In Portugal heeft de Socialistische Partij de toegang tot gezondheidszorg, arbeidsbescherming en onderwijs uitgebreid, terwijl ze tegelijkertijd pro-EU is gebleven.

Frankrijk kent een lange socialistische traditie, verbonden aan staatsplanning en sociale bescherming, die recentelijk nieuw leven is ingeblazen door linkse coalities.

- In Spanje, Griekenland en Italië blijven sociaaldemocratische partijen de debatten over lonen, huisvesting en sociale zekerheid vormgeven.

In Slovenië hebben centrumlinkse partijen een sleutelrol gespeeld bij het verdedigen van sociale voorzieningen tijdens economische transitie.

**Le Parti
socialiste**

sp.a

Klik op de afbeeldingen voor meer informatie over hun ideeën en activiteiten!

Groene politiek

Groene politiek is voortgekomen uit milieubewegingen en richt zich op klimaatbescherming, duurzaamheid en de ecologische grenzen van economische groei. Groene partijen koppelen milieuproblemen vaak aan democratie, sociale rechtvaardigheid en mensenrechten, maar hun politieke invloed verschilt aanzienlijk per land.

 In België zijn groene partijen zoals Ecolo en Groen goed ingeburgerd en hebben ze deelgenomen aan coalitieregeringen op zowel federaal als regionaal niveau, waarbij ze invloed uitoefenden op beleid rond klimaat, mobiliteit en de energietransitie.

 In Frankrijk speelt Europe Écologie Les Verts een zichtbare rol bij lokale en Europese verkiezingen en geeft het vorm aan het publieke debat over milieukwesties, hoewel het zelden op nationaal niveau regeert.

- In Portugal, Spanje, Italië, Griekenland, Cyprus en Slovenië hebben groene partijen doorgaans een beperkte electorale slagkracht of opereren ze binnen bredere linkse coalities.

ecolo

Europe
**écologie
les Verts**

LIVRE

**VERDES
EQUO**

**ΚΙΝΗΜΑ ΟΙΚΟΛΟΓΩΝ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΠΟΛΙΤΩΝ**

**Zeleni
Slovenije**

Klik op de afbeeldingen voor meer informatie over hun ideeën en activiteiten!

Populisme

Populisme is minder een volwaardige ideologie en meer een politieke stijl die "het volk" tegenover "de elite" plaatst. Het kan zowel links als rechts voorkomen, hoewel het recente Europese populisme overwegend rechts georiënteerd is.

 In Frankrijk mobiliseert de Rassemblement National kiezers rondom identiteit, veiligheid en euroscepticisme.

 In Italië heeft nationalistisch-populistische retoriek voet aan de grond gekregen in het regeringsdebat.

 In Portugal weerspiegelt Chega de frustratie van de kiezers over corruptie en ongelijkheid.

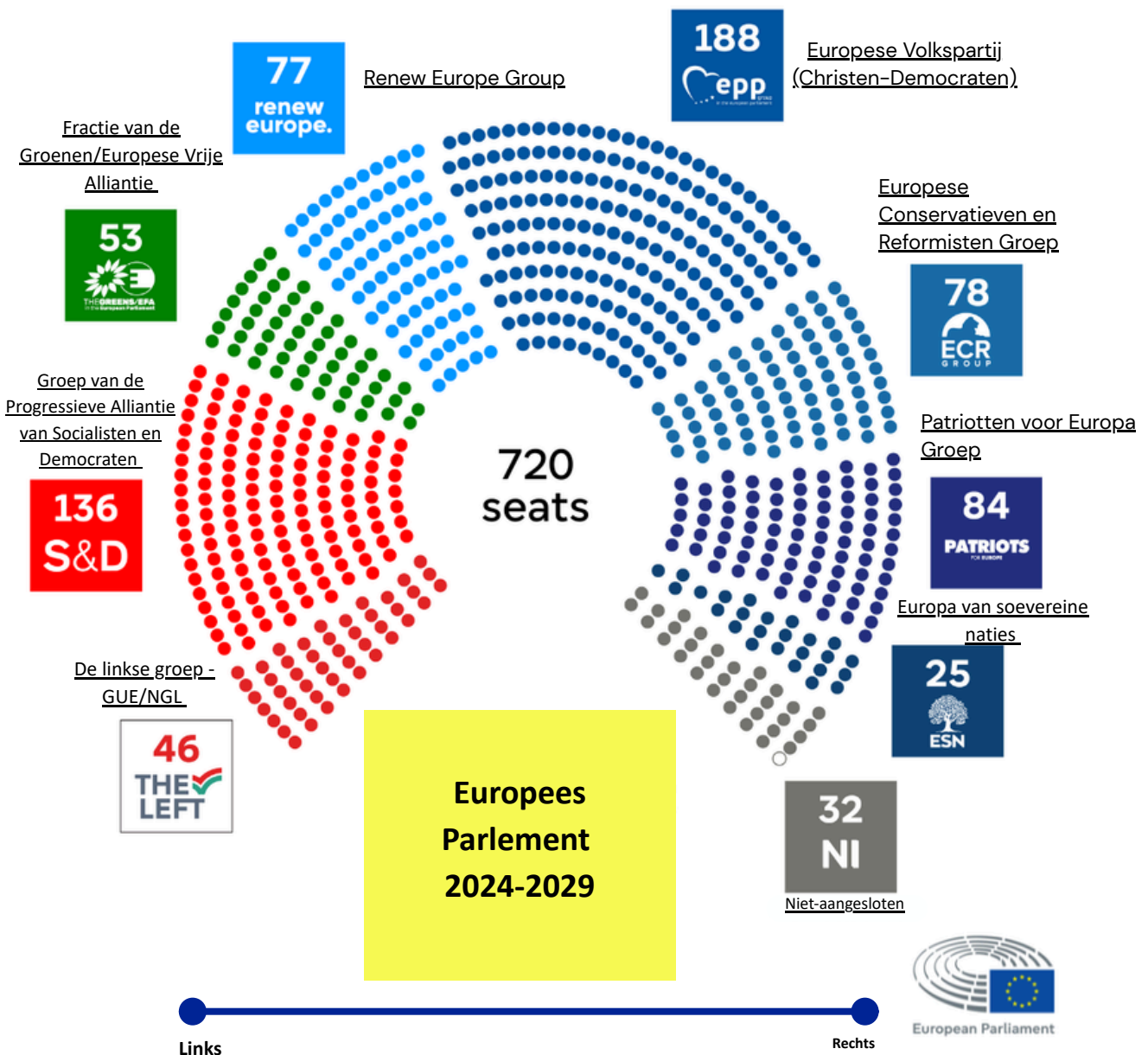
- Vergelijkbare dynamieken bestaan in Griekenland, Cyprus en Spanje, waar populistische actoren steun verwerven tijdens economische crisis of debatten over migratie.

Klik op de afbeeldingen voor meer informatie over hun ideeën en activiteiten!

Politieke partijen op EU-niveau en hun rol in het Europees Parlement

Op EU-niveau werken nationale partijen samen binnen Europese fracties in het Europees Parlement. Deze fracties coördineren stemmen en beïnvloeden de prioriteiten van de EU.

Klik hier voor meer informatie!

Klik op de titels voor meer informatie over hun ideeën en activiteiten!

Medegefinancierd door de Europese Unie
the European Union

RightChallenge

Cepage

ZOERSEL

cesie

Centrum voor Economie

CARDET

Partijstelsels op EU-niveau en nationaal niveau – Hoe ze de politiek vormgeven

Europese **verkiezingen** verschillen van nationale verkiezingen. Burgers stemmen op nationale **partijlijsten**, niet op Europese federaties, waardoor een tweeledig systeem ontstaat: partijen concurreren nationaal en zijn tegelijkertijd verbonden met hun Europese familie.

De recente EU-**verkiezingen** laten een fragmentatie zien. Centrumlinkse partijen zoals de Socialisten in Portugal en de Renaissance in Frankrijk, en centrumrechtse partijen zoals Nieuwe Democratie in Griekenland en de Lega in Italië blijven invloedrijk, terwijl de Groenen zetels verloren en kleinere liberale en populistische partijen terrein wonnen. Nationale partijen testen hun standpunten of uiten hun ontevredenheid, en EU-federaties coördineren **campagnes**, waardoor er steeds wisselende coalities in heel Europa ontstaan.

Europese Partij Familie	Land	Nationale Partij
S&D	Portugal	Socialistische partij
	Spanje	PSOE
	Slovenië	Sociaaldemocraten
NGL/Links	Grieks	Syriza
	Cyprus	AKEL
Vernieuw Europa	Frankrijk	Renaissance
	België	Open VLD
Europese conservatieven en reformisten	Griekenland	Griekse oplossing
	Frankrijk	Identité-Liberté
Patriotten voor Europa	Italië	Lega

[Klik hier voor meer informatie!](#)

Hoe ideologieën het Europees Parlement vormgeven

Groenen pleiten voor strenge milieudoelstellingen, hernieuwbare energie en klimaatrechtvaardigheid. Ze willen daadkrachtige maatregelen om de planeet te beschermen.

Sociaaldemocraten en links richten zich op rechtvaardigheid, arbeidsrechten, sociale bescherming en het verminderen van ongelijkheid. Ze streven ernaar dat groen en economisch beleid sociaal inclusief is.

Liberalen – Ondersteunen marktgerichte oplossingen zoals CO2-beprijzing, ondernemerschap en innovatie. Ze zijn voorstander van flexibiliteit en economische prikkels om beleidsdoelen te bereiken.

Conservatieven en christendemocraten – brengen ambitie in evenwicht met economische stabiliteit, beschermen tradities en zorgen ervoor dat beleid de nationale economieën niet overbelast.

Populisten/eurosceptici – stellen EU-brede oplossingen vaak ter discussie en benadrukken nationale soevereiniteit, strikte migratiecontrole en beperkingen op EU-interventie.

Belangrijkste beleidsmaatregelen in de praktijk:

Klimaat: De Europese Green Deal combineert doelstellingen van de Groenen, rechtvaardigheid van de Sociaaldemocraten, marktgerichte oplossingen van de Liberalen en economische voorzichtigheid van de Conservatieven.

Migratie: Links en liberalen steunen asiel en integratie; conservatieven en populistten geven prioriteit aan grenscontrole en nationale identiteit.

Economie: Zuid-Europese socialisten pleiten voor gedeelde financiële verantwoordelijkheid; Noord-Europese conservatieven en liberalen benadrukken fiscale discipline. Compromissen komen tot uiting in maatregelen zoals het EU-herstelfonds Next Generation.

Wist je dat? Tussen 2010 en 2011 zat België 541 dagen zonder voltallige regering, een wereldrecord in een democratisch systeem, vanwege de moeilijkheid om een coalitie te vormen tussen meerdere partijen en taalgemeenschappen.

Klik hier voor meer informatie!

Hoe partijssystemen de democratie in Europa vormgeven.

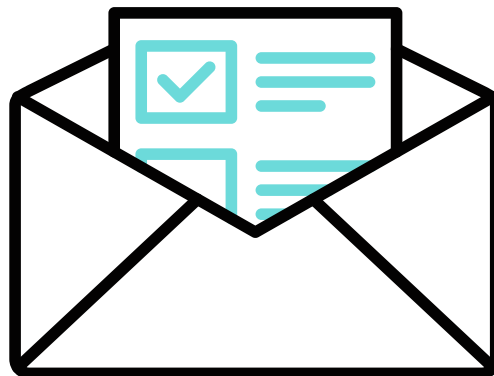
Politieke partijen geven de democratie vorm, ook buiten de verkiezingen om. De structuur van het partijstelsel in elk land beïnvloedt de regeringsvorming, de stabiliteit en de invloed van de burgers. In de meeste Europese landen domineren meerpartijstelsels, waarbij coalities en kleinere partijen vaak de doorslaggevende stem hebben.

Dynamiek tussen meerdere partijen en dynamiek tussen twee partijen

- Een tweepartijstelsel is zeldzaam, hoewel Griekenland er soms dichtbij is geweest toen Nieuwe Democratie en SYRIZA/PASOK de meeste zetels in handen hadden.
- Meerpartijstelsels domineren Europa. Ze maken diverse vertegenwoordiging mogelijk, maar vereisen coalitievorming, zoals in België, waar meer dan tien taalkundig gescheiden partijen moeten onderhandelen om een regering te vormen.

Portugal	Een meerpartijstelsel met twee grootste partijen (PS, PSD) naast kleinere formaties zoals Chega. Minderheidsregeringen of eenpartij-regeringen komen vaak voor.
Spanje	Een gefragmenteerd systeem met PSOE, PP, Vox, Unidas Podemos en invloedrijke regionale partijen (Catalaanse, Baskische) die coalities vormen.
Frankrijk	Bij verkiezingen in twee rondes is er concurrentie tussen links, centrum en rechts (Renaissance, Rassemblement National, Nieuw Volksfront), waardoor na de verkiezingen vaak allianties worden gevormd.
Italië	Rechts (Broeders van Italië, Lega, Forza Italia), centrumlinks (Democratische Partij) en de populistische Vijfsterrenbeweging domineren het politieke landschap. Coalitieregeringen zijn de norm.
België	Twee overlappende systemen (Vlaams, Franstalig) plus een Duitstalige vertegenwoordiging. Coalities overstijgen taalkundige en ideologische grenzen.
Slovenië	Klein parlement, met verschillende partijen verspreid over links, centrum en rechts. Coalities van 3-4 partijen zijn de norm.
Griekenland	Sinds de crisis van 2008 is de partij gefragmenteerd; Nieuwe Democratie, SYRIZA en andere partijen delen de macht in coalitieregeringen.
Cyprus	Een meerpartijstelsel onder Grieks-Cyprioten (DISY, AKEL, DIKO) en een aparte politiek onder Turks-Cyprioten. De kwestie van hereniging voegt een overkoepelende dimensie toe.

Het kiesstelsel, het proces, de integriteit en ethiek, en de voorlichting aan kiezers.

Wist je dat? Bij de Spaanse parlementsverkiezingen van 2019 behaalde de lokale partij Teruel Existe 1 zetel en 2 senatoren in het Congres met slechts 34.000 stemmen landelijk (0,03% van alle stemmen).

Klik hier voor meer informatie!

Kiesstelsels in heel Europa

Hoe Europese verkiezingen werken – van stemmen tot zetels

De meeste Europese landen hanteren een systeem van [evenredige vertegenwoordiging](#), waaronder België, Spanje, [Italië](#) en [Griekenland](#). Partijen krijgen zetels ongeveer naar rato van hun stemmenaandeel, waardoor ook kleinere partijen in het [parlement](#) kunnen komen. Dit systeem leidt meestal tot [coalitieregeringen](#), omdat geen enkele partij een [meerderheid](#) behaalt.

In [Frankrijk](#) wordt voornamelijk een [meerderheidsstelsel](#) gehanteerd, waarbij [per kiesdistrict één kandidaat](#) wordt gekozen, vaak in twee rondes. Dit bevoordeelt grotere partijen en leidt doorgaans tot eenpartijregeringen met duidelijke winnaars.

De indeling van kiesdistricten en de [kiesdrempels](#) variëren. Kleinere districten, zoals in Spanje, maken het voor kleine partijen moeilijker om zetels te winnen. Sommige landen vereisen een minimumpercentage stemmen om vertegenwoordiging te krijgen.

Methoden voor [zetelverdeling](#), zoals de [D'Hondt-methode](#), kunnen grotere partijen enigszins bevoordelen. Sommige systemen, zoals dat van België, stellen kiezers in staat om specifieke [kandidaten](#) binnen [partijlijsten](#) te kiezen.

Deze verschillen beïnvloeden de [regeringsvorming](#) en de politieke dynamiek: proportionele systemen stimuleren coalitievorming en onderhandelingen, terwijl [meerderheidssystemen](#) prioriteit geven aan stabiliteit en duidelijke uitkomsten.

EU-specifiek kiesstelsel: verkiezingen voor het Europees Parlement?

Alle EU-landen hanteren een systeem van [evenredige vertegenwoordiging](#) voor de [verkiezingen van het Europees Parlement](#), zoals voorgeschreven door de EU-regels. Dit zorgt ervoor dat de zetelverdeling de stemmenaandeel van elke partij weerspiegelt, waardoor diverse politieke stemmen vertegenwoordigd kunnen worden.

De meeste landen, waaronder België, Spanje, Portugal, Cyprus, Italië en Slovenië, gebruiken een [standaard proportioneel kiesstelsel met partijlijsten](#). De zetels worden verdeeld op basis van het stempercentage, meestal volgens de [D'Hondt-methode](#).

Griekenland hanteert ook een systeem van [evenredige vertegenwoordiging](#), maar dan met [open lijsten en voorkeursstemmen](#), plus een [kiesdrempel](#). Dit beperkt het aantal zeer kleine partijen dat in het Europees Parlement terechtkomt.

Frankrijk wijkt af van zijn nationale systeem: voor de Europese [verkiezingen](#) hanteert het land een systeem van [evenredige vertegenwoordiging](#) met [gesloten lijsten](#), waarbij sinds 2019 één nationaal [kiesdistrict](#) wordt gevormd. Partijen krijgen zetels in verhouding tot hun stemmen, maar kiezers kunnen geen voorkeur uitspreken voor individuele [kandidaten](#).

Klik hier voor meer informatie!

Wist je dat? Vrouwen in Slovenië kregen stemrecht in 1945 en de eerste vrouw werd in 1946 in het parlement gekozen.

Het verkiezingsproces

Hoe werkt de verkiezingsprocedure?

Verkiezingen volgen in heel Europa een gestructureerd proces, van de bekendmaking van de uitslag tot het tellen van de **stemmen** en de vorming van **regeringen**. Burgers ontvangen duidelijke informatie over wanneer en waar ze kunnen stemmen, en op de verkiezingsdag brengen ze hun stem uit op papier of elektronisch. Nadat de stemmen zijn geteld, worden ze omgezet in zetels. In proportionele systemen, zoals in België, Spanje, Italië, Portugal, Slovenië, Griekenland en Cyprus, worden **regeringen** vaak gevormd door coalities, terwijl **meerderheidssystemen**, zoals in Frankrijk, doorgaans sneller eenpartijregeringen opleveren.

De stemregels verschillen per land.

- In België is stemmen verplicht en gebeurt dit voornamelijk elektronisch, met de mogelijkheid om voorkeursstemmen uit te brengen voor **kandidaten**.
- In Griekenland kunnen kiezers ook hun voorkeursstem uitbrengen op partij**kandidaten** van **open lijsten**.
- De meeste andere landen, zoals Portugal, Spanje, Italië, Frankrijk, Slovenië en Cyprus, gebruiken vrijwillige papieren **stembiljetten**.
- Registratie is overal automatisch en kiezers worden vooraf op de hoogte gesteld van hun **stemlokaal** en stemrecht.

Campagnes zijn streng gereguleerd. Regels beperken de uitgaven, de duur, de reclame en de toegang tot de media, en er is toezicht door onafhankelijke instanties. Politieke reclame op televisie en online wordt gemonitord, terwijl regelgeving op EU-niveau **transparantie** waarborgt, **desinformatie** tegengaat en **verkiezingen** beschermt tegen **buitenlandse inmenging**.

Integriteit en ethiek van verkiezingen

Het waarborgen van eerlijke en transparante verkiezingen.

Verkiezingen in Europa worden streng gecontroleerd om de **democratie** te beschermen. Fraude, **omkoping** of **corruptie** zijn misdrijven die bestraft kunnen worden met boetes, ontslag of zelfs gevangenisstraf. Het stemproces wordt nauwlettend in de gaten gehouden, met officiële **stembureaus**, identiteitscontroles en duidelijke procedures die ervoor zorgen dat elke stem telt.

 België: Het stemproces verloopt deels elektronisch, maar wordt aangevuld met papieren **stembiljetten**. **Audits** en controles garanderen de betrouwbaarheid.

- Spanje, Frankrijk, Portugal, Italië: Er worden papieren **stembiljetten** gebruikt en de telling is openbaar, vaak met **waarnemers**.
- Griekenland en Cyprus: **Open lijsten** met **drempelwaarden** beperken de oververtegenwoordiging van kleine partijen en zorgen tegelijkertijd voor eerlijkheid.

Geldzaken: **Campagnefinanciering** wordt streng gecontroleerd. Partijen moeten alle financiering openbaar maken en anonieme of buitenlandse donaties zijn vaak verboden. Onafhankelijke instanties, rechtbanken en journalisten fungeren als waakhonden om misbruik te voorkomen.

EU-niveau waarborgen:

- **Verkiezingen** moeten vrij, geheim en proportioneel zijn.
- Europese politieke partijen maken hun financiering openbaar en worden gecontroleerd.
- Regels zoals de **Digital Services Act** bestrijden **desinformatie** en online manipulatie.
- Instellingen zoals **OLAF** en het **Europees Openbaar Ministerie** werken samen om grensoverschrijdende fraude te bestrijden.

Korte feiten:

- Stemmen is verplicht in België, elders is het facultatief.
- In België en Griekenland is het toegestaan om voorkeursstemmen uit te brengen, waardoor burgers meer keuze hebben.
- De **drempelwaarden** variëren: hogere **drempelwaarden** vereenvoudigen de coalitievorming, maar verminderen de vertegenwoordiging van kleine partijen.

Kiezersvoorlichting en trends

Hoe geïnformeerd stemmen de democratie versterkt

Geïnformeerd stemmen versterkt de **democratie**. Wanneer burgers begrijpen waar partijen en **kandidaten** voor staan, stemmen ze op basis van ideeën, niet op basis van gewoonten of geruchten. Dit bevordert de **verantwoording**, verbetert het debat en zorgt ervoor dat de verkiezingsuitslagen de prioriteiten van de samenleving weerspiegelen.

Trends en innovaties

- **Digitaal stemmen** en **stemmen vanuit het buitenland** maken **verkiezingen** sneller en toegankelijker, vooral voor studenten en expats.
- **Sociale media** verspreiden informatie snel, maar ook **desinformatie**, wat kiezers kan verwarren, het vertrouwen kan ondermijnen en meningen kan polariseren.
- **Transparantie**, duidelijke richtlijnen en **mediageletterdheid** zijn cruciaal om op een veilige manier met nieuwe stemmethoden om te gaan.

Klik voor meer informatie!

De rol van de EU

- Garandeert elke EU-burger het recht om te stemmen of zich kandidaat te stellen voor de **verkiezingen van het Europees Parlement** in het land waar hij of zij woonachtig is.
- Het harmoniseert de regels, coördineert de lidstaten en verwijdert belemmeringen voor deelname.
- Bevordert **grensoverschrijdend** stemmen en zorgt ervoor dat **verkiezingen** inclusief, eerlijk en echt Europees blijven.

Campagnes en politieke communicatie

Het doel van politieke campagnes

Politieke campagnes zetten ideeën om in politieke actie door visies te koppelen aan kiezers. De meeste **campagnes** verlopen volgens een continue cyclus: politieke ideeën worden vertaald in duidelijke boodschappen, steun wordt opgebouwd om beleid te beïnvloeden, de **agenda** wordt onder de aandacht gebracht in het publieke debat en kiezers worden gemobiliseerd om deel te nemen.

Campagnes op verschillende niveaus: lokaal, nationaal en Europees.

Campagnes zien er heel anders uit, afhankelijk van de locatie waar ze plaatsvinden.

Lokale **campagnes** richten zich op alledaagse problemen die direct van invloed zijn op het leven van mensen, zoals openbaar vervoer, huisvesting, scholen of veiligheid.

 In België bijvoorbeeld steunt de lokale politiek vaak op 'straatpolitiek': gesprekken van **deur tot deur**, buurtbijeenkomsten en **sociale mediagroepen** in de buurt.

- Vergelijkbare benaderingen worden gebruikt in Spanje, Portugal, Italië, Griekenland, Cyprus en Slovenië, waar vertrouwen en persoonlijk contact op lokaal niveau het belangrijkste zijn.

Nationale **campagnes** zijn breder opgezet en meer mediagedreven. Ze richten zich vaak op partijleiders, economische kwesties en nationale identiteit.

 In Frankrijk kunnen verkiezingscampagnes sterk gepolariseerd zijn. Tijdens de vervroegde **verkiezingen** van 2024 mobiliseerde het linkse Nieuwe Volksfront massale straatdemonstraties, terwijl de Nationale Rally TikTok succesvol gebruikte om jonge kiezers aan te trekken, met name door nationaal beleid te koppelen aan lokale identiteit en het plattelandsleven.

 In Portugal maken nationale **campagnes** vaak gebruik van emotionele boodschappen die zijn aangepast aan verschillende groepen, zoals jonge stedelijke kiezers versus oudere plattelandsbewoners.

 In Italië blijft televisie een centrale rol spelen, waarbij partijen de nadruk leggen op leiderschap, stabiliteit en de bereidheid om te regeren.

- In Spanje, Griekenland, Cyprus en Slovenië combineren nationale **campagnes** traditionele media met digitale platforms om jongere kiezers te bereiken.

Voorbeeld in de praktijk

Fidias Panayiotou, een controversiële YouTuber, lanceerde zijn campagne voor het Europees Parlement in Cyprus in 2024 rechtstreeks via YouTube en TikTok, en werd verkozen met bijna 20% van de stemmen. Dit bewijst dat digitale roem, in positieve of negatieve zin, kan leiden tot daadwerkelijke politieke macht.

Klik voor meer informatie!

Campagnes voor de Europese Unie, met name voor het **Europees Parlement**, staan voor bijzondere uitdagingen. Deze **verkiezingen** worden vaak gezien als "**tweederangs**", wat betekent dat mensen minder stemmen en zich meer richten op de nationale politiek dan op het EU-beleid. Veel kiezers beschouwen ze als een manier om hun nationale **regering** te beoordelen. Om hierop in te spelen, bevorderen EU-instellingen meertalige communicatie en een gedeelde Europese identiteit. De nationale media blijven echter vaak de **EU-verkiezingen** vanuit een binnenlands perspectief presenteren, wat jongeren kan vervreemden van het Europese project.

Campagnes voor het **Europees Parlement** zijn erop gericht een gedeeld Europees debat te creëren, met behulp van instrumenten zoals het **Spitzenkandidaten-systeem** en **meertalige digitale communicatie**. **EU-verkiezingen** worden echter vaak als "**tweederangs**" beschouwd, waarbij nationale media ze in de context van de binnenlandse politiek plaatsen.

Om dit tegen te gaan, komen er nieuwe digitale tools op de markt. Apps zoals **Palumba**, ontwikkeld door jonge Europeanen, koppelen gebruikers aan partijen op basis van EU-brede thema's zoals klimaatverandering en migratie. **EU-campagnes** zoals **Use Your Vote** promoten ook grensoverschrijdende thema's en moedigen jongeren aan om zichzelf niet alleen als nationale kiezers te zien, maar ook als actieve Europese burgers.

In heel Europa bepalen **campagnes** welke kwesties prioriteit krijgen, hoe stemmen worden gehoord en wie er deelneemt. **Sociale media**, straatprotesten, lokaal activisme en Europese debatten maken allemaal deel uit van het huidige politieke landschap.

Inzicht in hoe **campagnes** werken, helpt mensen manipulatie te herkennen, kritisch deel te nemen en te beslissen hoe (en of) ze willen meedoen. **Democratie** stopt niet bij de **stembus**, en **campagnes** zijn vaak waar ze begint.

Media & Politieke Communicatie

Invloed van traditionele versus digitale media

De politiek van vandaag speelt zich af in een **hybride mediawereld**: televisie en radio zijn nog steeds belangrijk, maar **sociale media** bepalen grotendeels hoe de meeste jongeren zich informeren.

In België genieten publieke omroepen nog steeds vertrouwen, terwijl jongere kijkers zich wenden tot WhatsApp en Facebookgroepen.

In Frankrijk luisteren oudere generaties nog steeds naar radio en lezen ze kranten, maar de meeste jongeren gebruiken Instagram en TikTok.

In Griekenland, waar het vertrouwen in traditionele media laag is, is TikTok een belangrijk platform geworden voor politici om rechtstreeks met de kiezers te communiceren.

- Vergelijkbare patronen zijn te zien in Portugal, Spanje, Italië, Cyprus en Slovenië.

Maar digitale politiek brengt risico's met zich mee.

- Portugal en Spanje behoren tot de landen die zich het meest zorgen maken over **desinformatie**, omdat algoritmes vaak schokkende of polariserende inhoud verspreiden.

In Frankrijk bereiken politieke influencers online miljoenen mensen, maar ze hebben ook bijgedragen aan de verspreiding van ongeverifieerde beweringen, waardoor het vertrouwen in politieke informatie is ondermijnd.

- **Factcheckplatformen** zoals Maldita.es (Spanje) en La Provence (Frankrijk) helpen gebruikers feiten van nepnieuws te onderscheiden.

Om de **democratie** te beschermen, heeft de Europese Unie ingegrepen.

- Nieuwe regels, zoals de Digital Services Act en strengere **transparantie** rondom politieke advertenties, zijn erop gericht platformen veiliger en eerlijker te maken.

In Portugal werken de autoriteiten (ERC en CNPD) samen met de EU om desinformatienetwerken te ontmantelen.

In België moeten politieke advertenties duidelijk vermelden wie ervoor betaalt, zodat jongeren in heel Europa online weloverwogen keuzes kunnen maken.

Innovaties in politieke campagnes

Nieuwe manieren van campagnevoeren: AI en data

Vergeet posters en tv-debatten! Politieke **campagnes** draaien tegenwoordig om AI, big data en **sociale media**.

 In België gebruiken partijen analyses om gepersonaliseerde berichten te versturen die jonge kiezers online aanspreken.

- Vergelijkbare strategieën worden toegepast in **campagnes** in Portugal, Spanje, Italië, Griekenland, Cyprus en Slovenië, wat aantoont hoe digitale tools de spelregels veranderen.

 In Frankrijk bewezen de **verkiezingen** van 2024 hoe krachtig dit kan zijn: partijen gebruikten TikTok en AI om boodschappen in realtime aan te passen en zo miljoenen jonge kiezers te bereiken. Maar in plattelandsgebieden met beperkte digitale toegang blijven persoonlijk contact en lokale netwerken het belangrijkste, wat aantoont dat traditionele **campagnes** niet zullen verdwijnen.

Aan deze slimme tools zijn risico's verbonden.

 In Portugal communiceren kiezers soms met AI-chatbots zonder dat ze het weten.

 In Spanje worden persoonsgegevens gebruikt om profielen van kiezers op te stellen, wat privacy- en ethische bezwaren oproept.

- In heel Europa vormt deze digitale 'wapenwedloop' een bedreiging voor eerlijkheid en **transparantie** in de politiek.

 Op EU-niveau maakte de Franse zaak grote indruk. De boete van 15 miljoen euro tegen OpenAI toonde de gevaren aan van ongereguleerde AI in de politiek en versterkte de EU-regels inzake **transparantie**, datagebruik en **verantwoording** in verkiezingscampagnes.

- Ondanks deze regelgeving blijft het coördineren van eerlijke campagnes in de hele EU lastig.

Voor jonge kiezers is het nu essentieel om AI-gestuurde **campagnes** te begrijpen. Het gaat erom manipulatie te herkennen, gerichte berichten kritisch te bekijken, je gegevens te beschermen en je stem, online en offline, te gebruiken om de **democratie** vorm te geven.

Woordenlijst

Agenda-setting (Kaderstelling van debatten) — Het bepalen welke onderwerpen de politieke discussie domineren en hoe deze worden geïnterpreteerd.

Algemeen Stemrecht — Het principe dat volwassen burgers het recht hebben te stemmen, basis voor democratische participatie.

Audit (Verkiezings- / Systeemaudit) — Formele controles van procedures en technologieën (bijv. audits en back-ups bij elektronische stemprocedures).

AVG (GDPR) — EU-regels voor gegevensbescherming relevant voor politieke profilering en campagnegegevens.

Bestuur — De manier waarop gezag wordt uitgeoefend en hoe beslissingen worden genomen en uitgevoerd op lokaal, nationaal en EU-niveau.

Buitenlandse Bemoedienis — Externe invloed die de integriteit van verkiezingen ondermijnt (financiering, manipulatie, geheime operaties).

Burgersparticipatie — Manieren waarop burgers invloed uitoefenen op publieke beslissingen, inclusief stemmen, petitities, raadplegingen, referenda en burgerinitiatieven (sterker aanwezig buiten verkiezingen in landen zoals Italië, Portugal en Spanje).

Campagne (Politieke campagne) — Georganiseerde inspanningen om de stemkeuze van mensen te beïnvloeden of het openbare beleid te vormen via collectieve actie.

Campagnefinanciering — Regels die politieke donaties en uitgaven beheersen; gericht op het voorkomen van oneigenlijke beïnvloeding en het waarborgen van transparantie.

Checks and Balances — Mechanismen die voorkomen dat één instelling te veel macht krijgt (bijv. parlementen controleren de regering, rechtbanken toetsen de legaliteit).

Coalitieregering — Een regering gevormd door meerdere partijen, gebruikelijk in systemen met evenredige vertegenwoordiging.

Comité van de Regio's — Een EU-orgaan dat regio's en steden vertegenwoordigt en input levert voor EU-besluitvorming (gerelateerd aan subsidiariteit en decentralisatie).

Constitutionele monarchie (Parlementair) — Een democratisch systeem met een monarch als staatshoofd in een symbolische rol, terwijl verkozen instellingen regeren (bijv. België, Spanje).

Corruptie — Misbruik van toevertrouwd gezag voor persoonlijk gewin; een belangrijke bedreiging voor democratisch bestuur.

D'Hondt-methode — Een wiskundige methode om zetels proportioneel toe te wijzen; bevoordeelt vaak licht grotere partijen.

Decentralisatie — Het overdragen van bevoegdheden en verantwoordelijkheden van het nationale naar regionale of lokale niveaus om besluiten dichterbij de burgers te brengen.

Democratie — Een systeem waarbij gezag afkomstig is van het volk via vrije en eerlijke verkiezingen, politieke pluriformiteit en de rechtsstaat.

Desinformatie — Onjuiste informatie die zich verspreidt (niet noodzakelijkerwijs opzettelijk), waardoor vertrouwen en participatie mogelijk afnemen.

Desinformatie — Opzettelijk onjuiste of misleidende informatie verspreid om kiezers te manipuleren en democratische processen te verzwakken.

Digital Services Act (DSA) — EU-regels die de verantwoording van platforms verhogen en systemische online risico's aanpakken, inclusief risico's gerelateerd aan desinformatie.

EU-financieringsinstrumenten (EFRO, ESF+, GLB, Herstel- en Veerkrachtsfaciliteit) — EU-fondsen die lokale en regionale projecten vormgeven en naleving van EU-regels vereisen (aanbesteding, staatssteun, duurzaamheid).

Europees Burgerinitiatief (EBI) — Een instrument waarmee burgers de Europese Commissie kunnen verzoeken om wetgeving voor te stellen.

Europees Parlement (EP) — Direct gekozen EU-instelling; medewetgever en toezichthouder op de Commissie.

Europese Commissie — Stelt EU-wetgeving voor, handhaaft naleving, beheert EU-programma's en financiering, en kan juridische stappen ondernemen als regels niet worden toegepast.

Europese Raad — Staats- en regeringsleiders die de strategische prioriteiten en politieke richting van de EU bepalen.

Evenredige Vertegenwoordiging (PR) — Zetels worden toegewezen in verhouding tot het aantal stemmen dat elke partij ontvangt; gebruikelijk in de partnerlanden.

Federaal Stelsysteem — Een systeem waarin bevoegdheden grondwettelijk worden gedeeld tussen de nationale overheid en regio's met aanzienlijke autonomie (bijv. België).

Feitencontrole — Verificatie van beweringen om de impact van foutieve informatie te verminderen (voorbeelden in de tekst zijn onder andere Maldita.es).

Gesloten-lijst evenredige vertegenwoordiging (Gesloten lijsten) — Kiezers kiezen een partijlijst; de volgorde van kandidaten op de lijst bepaalt wie zetels krijgt (opgemerkt voor Frankrijk bij EP-verkiezingen).

Gezag — Macht die door mensen als legitiem wordt aanvaard, zoals het gezag van verkozen ambtenaren of rechtbanken.

Grondwet — Het fundamentele juridische document van een land dat instellingen, bevoegdheden en rechten vastlegt.

Grondwettelijk Hof / Hoogste Rechtbank — Hoven die de grondwet en fundamentele rechten beschermen door wetten en overheidsbeslissingen te toetsen.

Hof van Justitie van de EU (HvJ-EU) — Zorgt ervoor dat het EU-recht consistent wordt geïnterpreteerd en toegepast in alle lidstaten.

Huis-aan-huiscampagnes — Direct contact met kiezers aan hun deur; benadrukt als effectief in lokale campagnes.

Hybride Mediamodel — Een mediasituatie waarin traditionele media en digitale platforms naast elkaar functioneren.

Hybride Systeem (EU als hybride) — De EU combineert democratische elementen (direct gekozen Europees Parlement) met technocratische en intergouvernementele elementen (Commissie, Raad).

Inbreukprocedure — Een mechanisme waarbij de Commissie optreedt als een lidstaat EU-wetgeving niet naleeft.

Kandidaat — Een persoon die zich verkiesbaar stelt.

Kiesbureau — De plaats (fysiek of elektronisch systeem) waar kiezers hun stem uitbrengen.

Kiesdrempel — Het minimale percentage stemmen dat nodig is voor een partij om zetels te verkrijgen (opgemerkt voor Griekenland bij EP-verkiezingen).

Kieskring — Een kiesdistrict of geografisch gebied dat in een verkiezing wordt vertegenwoordigd; de omvang kan de kansen van kleinere partijen beïnvloeden (opgemerkt voor Spanje).

Kiezerseducatie — Burgers informeren zodat zij doordacht kunnen stemmen, de regels begrijpen en kandidaten en programma's kunnen evalueren.

Kiezersregistratie (Automatische Registratie) — Stemgerechtigden registreren via bevolkingsregisters; in de hoofdstukken beschreven als automatisch.

Leiderschapperichte / “Presidentiële” Campagnes — Campagnes die sterk focussen op partijleiders en persoonlijke leiderschapskwaliteiten, vooral bij nationale verkiezingen.

Lokale Overheid / Gemeente — Het overheidsniveau dat het dichtst bij de burgers staat, verantwoordelijk voor diensten zoals ruimtelijke ordening, sociale diensten, lokale infrastructuur en milieubeheer.

Macht — Het vermogen om beslissingen te beïnvloeden of uitkomsten te beheersen via gezag, middelen of sociale invloed.

Mediawijsheid — Het vermogen om bronnen kritisch te beoordelen en manipulatie te herkennen; essentieel voor veerkracht tegen desinformatie.

Meerderheidssysteem — Een systeem waarbij de winnaar in een kiesdistrict de kandidaat/partij is die de vereiste meerderheid behaalt, vaak via twee stemrondes (opgemerkt voor Frankrijk nationaal).

Meertalige Communicatie — Communicatie in meerdere talen, vooral relevant op EU-niveau.

Mobilisatie / Kiezersmobilisatie — Burgers aanmoedigen en in staat stellen om deel te nemen en te stemmen.

Multiniveaubestuur — Gedeelde besluitvorming en uitvoering op EU-, nationaal-, regionaal- en lokaal niveau.

NextGenerationEU / Herstel- en Weerbaarheidsfaciliteit (RRF) — EU-financiële instrumenten ter ondersteuning van hervormingen en investeringen, vooral bij crisisherstel.

Omkoping — Het aanbieden of ontvangen van onwettige voordelen om beslissingen te beïnvloeden; een vorm van corruptie.

Onafhankelijkheid van de Rechtspraak — Het principe dat rechtbanken vrij moeten zijn van politieke druk.

Open Lijsten / Voorkeursstemmen — Systemen waarmee kiezers kunnen beïnvloeden welke kandidaten op een lijst worden gekozen (opgemerkt voor Griekenland en België).

Opkomst — Het aandeel van de stemgerechtigden dat stemt; vaak lager bij Europese Parlementsverkiezingen.

Parlement — Een gekozen orgaan dat wetten maakt en toezicht houdt op de regering.

Parlementair Stelsel — Een systeem waarbij de regering afhankelijk is van parlementaire steun en door het parlement kan worden afgezet (opgemerkt voor Italië, Griekenland, Slovenië, Portugal, Spanje).

Partijlijst — Een lijst van kandidaten die door een partij wordt voorgesteld in evenredige vertegenwoordigingssystemen.

Politiek Stelsel — Het kader waarbinnen gezag is georganiseerd en publieke beslissingen worden genomen.

Politieke Communicatie — Hoe politieke actoren communiceren met burgers via traditionele en digitale media.

Politieke Groep (Europees Parlement) — Coalities van nationale partijen in het Europees Parlement die stemmen coördineren en EU-prioriteiten beïnvloeden.

Politieke Partij — Een organisatie die ideeën bundelt, kandidaten en programma's presenteert, helpt bij de vorming van regeringen en het bekritisieren van machthebbers.

Presidentieel Stelsel — Een systeem waarbij een rechtstreeks gekozen president zowel staatshoofd als regeringsleider is (Cyprus).

Raad van de EU (Raad) — Medewetgever samen met het Europees Parlement; vertegenwoordigt de regeringen van de lidstaten.

Rechterlijke Macht — Het deel van de overheid dat wetten interpreteert en toepast en rechten beschermt via onafhankelijke rechtbanken.

Regering — Instellingen en leiders die verantwoordelijk zijn voor het nemen en uitvoeren van publieke beslissingen.

Regeringsvorming — Het proces van het vormen van een regering na verkiezingen; vaak zijn coalitieonderhandelingen nodig in evenredige vertegenwoordigingssystemen.

Scheiding der Machten — Het verdelen van gezag over de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht.

Semi-presidentieel Stelsel — Een systeem dat een rechtstreeks gekozen president combineert met een premier die verantwoording verschuldigd is aan het parlement (Frankrijk; Portugal wordt besproken in een semi-presidentiële casestudy).

Sociale Media (Politiek Gebruik) — Digitale platforms gebruikt om kiezers direct te bereiken en percepties te beïnvloeden (opgemerkt voor jongerenbetrokkenheid en het omzeilen van traditionele poortwachters).

Spitzenkandidaten — Een proces bedoeld om Europese verkiezingen te personaliseren door ze te koppelen aan het voorzitterschap van de Commissie via lijsttrekkers.

Stembiljet — Het papieren of elektronische formulier waarmee een kiezer zijn/haar keuze vastlegt.

Subsidiariteit — Het principe dat beslissingen zo dicht mogelijk bij de burgers moeten worden genomen; centraal in EU-governance en lokaal zelfbestuur.

Subsidiariteit (EU-principe) — EU-beslissingen moeten zo dicht mogelijk bij de burgers worden genomen, tenzij actie op EU-niveau effectiever is.

Supranationaal Bestuursmodel — Een systeem waarbij lidstaten een deel van de besluitvormingsbevoegdheid delen met EU-instellingen en bindende gemeenschappelijke regels accepteren.

Territoriale / Regionale Autonomie — De mate van zelfbestuur die regio's hebben (sterk in de autonome gemeenschappen van Spanje; aanzienlijk in België en Italië).

Toezicht door de Staat — Nationaal toezicht op lokale/regionale autoriteiten om legaliteit en verantwoording te waarborgen (opgemerkt voor Frankrijk en Griekenland).

Transparantie — Openheid van regels, processen en financiering; helpt fraude te voorkomen en vertrouwen op te bouwen.

Tweede-orde Verkiezingen — Europese Parlementsverkiezingen die door kiezers vaak als minder beslissend worden beschouwd dan nationale verkiezingen, wat leidt tot lagere opkomst en meer nationale focus.

Tweede-orde Verkiezingsuitdaging — De structurele neiging dat EP-verkiezingen een lagere opkomst hebben en debatten vooral worden gekaderd door nationale politiek.

Uitvoerende Macht — Het deel van de overheid dat wetten uitvoert en het openbaar beleid beheert (bijv. regering/ministers; opvallend prominente uitvoerende macht in Frankrijk en Cyprus).

Unitaire Staat — Een systeem waarbij de staat juridisch verenigd is, zelfs als decentralisatie in de praktijk mogelijk is (Griekenland, Portugal, Slovenië; Spanje is formeel unitaristisch maar sterk gedecentraliseerd).

Verantwoordingsplicht — De plicht van verkozen leiders en instellingen om hun beslissingen uit te leggen en te rechtvaardigen en de gevolgen te dragen (vooral via verkiezingen).

Verkiezing — Een formeel proces waarbij burgers vertegenwoordigers kiezen of over kwesties beslissen, wat legitimiteit verleent aan overheidsgezag.

Verkiezingen voor het Europees Parlement — Verkiezingen voor EP-leden; alle lidstaten gebruiken evenredige vertegenwoordiging, maar de uitvoering verschilt (open/gesloten lijsten, drempels, kiesdistricten).

Waarnemers / Verkiezingsmonitoring — Toezicht op verkiezingen om onregelmatigheden te detecteren en vertrouwen te versterken (inclusief openbare telling en aanwezigheid van waarnemers).

Wetgevende Macht — Het deel van de overheid dat wetten maakt en toezicht houdt op de uitvoerende macht (parlementen; op EU-niveau vooral het Europees Parlement samen met de Raad van de EU).

Zeteltoewijzing — Het proces waarbij stemmen worden omgezet in parlamentszetels, met gebruik van een toewijzingsmethode (bijv. D'Hondt).

Uw volgende stappen

Je hebt onderzocht hoe overheden werken, waarom verkiezingen belangrijk zijn en hoe jouw keuzes de samenleving vormgeven. Het begrijpen van politieke systemen is slechts de eerste stap. Weloverwogen handelen is wat het verschil maakt.

Belangrijke punten om in gedachten te houden

- Politiek beïnvloedt je dagelijks leven, van lokale beslissingen tot EU-beleid.
- Eerlijke en transparante verkiezingen zijn essentieel voor vertrouwen, verantwoording en effectief leiderschap.
- Goed geïnformeerd zijn helpt je politieke boodschappen te beoordelen, debatten te begrijpen en er op een verantwoorde manier aan deel te nemen.
- Kennis van politieke systemen stelt je in staat om kritisch om te gaan met beleid en maatschappelijke vraagstukken.

Hoe pas je toe wat je hebt geleerd?

- Neem deel aan verkiezingen en moedig anderen aan hetzelfde te doen.
- Sluit je aan bij maatschappelijke organisaties, jongerenorganisaties, buurtinitiatieven of leerlingenraden.
- Volg de politieke debatten op lokaal, nationaal en Europees niveau.
- Bespreek politiek op een respectvolle manier met leeftgenoten, familie en docenten.
- Analyseer en controleer de feiten voordat je een mening vormt of deze online deelt.
- Observeer hoe politieke beslissingen uw gemeenschap beïnvloeden en onderzoek manieren om een bijdrage te leveren.

Eindreflectie

Politieke geletterdheid is een continu proces. Gebruik deze kennis om geïnformeerd te blijven, beslissingen in twijfel te trekken en mee te denken over de toekomst van je gemeenschap en Europa.

Elke weloverwogen actie draagt bij aan een sterker, inclusiever en transparanter bestuur.

Ontdek hoe beslissingen lokaal, nationaal en in Europa worden genomen.

Ontdek, onderneem actie en zie de politiek in actie.

GET POLITICAL

BEDANKT!

Het project GET POLITICAL 101 van GET POLITICAL is gelicentieerd onder CC-BY-NC-SA 4.0. Een kopie van deze licentie is te vinden op: Creative Commons — Attribution-Noncommercial-ShareAlike 4.0 International – CC BY-NC-SA 4.0. Deze licentie vereist dat gebruikers de maker vermelden. Gebruikers mogen het materiaal in elk medium of formaat verspreiden, remixen, aanpassen en erop voortbouwen, uitsluitend voor niet-commerciële doeleinden. Als anderen het materiaal wijzigen of aanpassen, moeten zij het aangepaste materiaal onder dezelfde voorwaarden licentiëren.

VOLG HET PROJECT!

 [@getpoliticalprojecteu](https://twitter.com/getpoliticalprojecteu)

 www.getpolitical-project.eu

